

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Institut mezioborových studií Brno

Nové moderní trendy v multikulturní výchově

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

PhDr. Alena Plšková

Vypracovala:

Jelena Kucielová

Brno 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Nové moderní trendy v multikulturní výchově“ zpracovala samostatně a použila jen literaturu a informační zdroje uvedené v seznamu literatury.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V Brně dne 25. 3. 2012

Jelena Kucielová

Poděkování

Chtěla bych tímto způsobem poděkovat zejména za vstřícnost své vedoucí bakalářské práce PhDr. Aleně Plškové za odborné vedení, rovněž užitečná doporučení a připomínky.

Dále bych ráda poděkovala své rodině za trpělivost a vstřícnost, morální podporu a pomoc, dále všem odborníkům na danou problematiku Mgr. Miloši Vraspírovi, Mgr. Janě Hlaváčkové, ředitelce ZŠ a MŠ Staňkova 14 za metodickou odbornou pomoc, kterou mi poskytli při zpracování mé bakalářské práce, a které si nesmírně vážím.

V Brně dne 25. 3. 2012

Jelena Kucielová

OBSAH

Úvod	6
1 Historické zkušenosti a současné přístupy k národnostním menšinám	9
1.1 Situace národnostních menšin v České republice	9
1.2 Novodobá emigrace po roce 1989 a na počátku 21. století	12
1.2.1 Metodika práce s mládeží	18
1.2.2 Postavení cizinců v České republice	20
1.2.3 Legislativa vztahující se k problematice v ČR a EU	21
2 Vymezení pojmů multikulturní výchova a interkulturní vzdělání	24
2.1 K pojetí multikulturní výchovy	24
2.2 Základní mechanismy interkulturního vzdělání	26
2.3 Pojem kultura	30
2.4 Multikulturní společnost	32
3 Trendy v současné multikulturní výchově	34
3.1 Multikulturní výchova v českých školách	34
3.2 Multikulturní soužití na Brněnsku	38
3.3 Národnostní menšiny v Brně a okolí	39
3.4 Nevládní neziskové organizace	43
4 Praktická část	48
4.1 Metody a cíle výzkumu, stanovení hypotéz	48
4.2 Vlastní výzkum	51
4.3 Analýza a interpretace výsledků výzkumu	55
Závěr	61
Resumé	64
Anotace	65
Klíčová slova	65
Seznam literatury	67
Seznam příloh	69
Příloha č. 1: Dotazník pro dospělé	70

Příloha č. 2: Dotazník pro žáky na ZŠ Staňkova.....	72
Příloha č. 3: Zajiček Ti tleská	73
Příloha č. 4: Pozvánka na multikulturní večer	74

Úvod

Žijeme v globálním světě s netušenými možnostmi komunikace, které by nás mohly posunout vpřed a sblížit, ale někdy kulturní nepochopení, předsudky a neporozumění nás odsouvají do izolace. Právě kroky vedoucí k pochopení různých národnostních mentalit a zvyklostí nám pomohou překonat takto vytvořená úskalí. Mezi tyto kroky patří multikulturní výchova od samého dětství. Naše země v tomto ohledu měla minimální zkušenosti a systémové nástroje k jejímu zavedení díky totalitě, která u nás po dlouhá desetiletí vládla. V dnešní době je však multikulturní soužití celospolečenským jevem, který pozorujeme nejen v České republice (dále jen "ČR"), ale i v ostatních zemích světa. Vlády evropských zemí jsou v posledních letech nuceny reagovat na příliv přistěhovalců a musejí hledat stále nové integrační strategie. Jelikož se zvyšuje počet cizinců pobývajících i na území ČR, je zapotřebí tuto situaci řešit. ČR se stále více otevírá světu, setkáváme se všemi průvodními těžkostmi, jako je neporozumění, xenofobie, rasismus projevující se i otevřeným násilím. ČR se po roce 1989 postupně stala otevřenou, stabilní ekonomickou a politickou zemí, a proto je přitažlivá pro obyvatele jiných zemí. Dříve naše republika byla pouze tranzitní zemí nebo jakousi zastávkou na cestě do jiné země, v dnešní době je již pro mnoho migrantů cílovou stanicí. Lidé z jiných zemí do ČR přicházejí z nejrozmanitějších důvodů, svoji zemi opouštějí a hledají v naší vlasti útočiště, chtějí zde najít podmínky pro nový a lepší život. Nejčastějším důvodem příchodu do naší země je jejich ekonomická situace, kterou tímto chtějí zlepšit. Především jsou to cizinci ze zemí ležících na východ a jih od našich hranic. Dále to mohou být rodinné důvody nebo pronásledování z různých důvodů v jejich rodné zemi. Do naší země však nepřicházejí pouze dospělé osoby, ale i jejich děti nebo si zde cizinci trvale usídlení zakládají rodiny a je tedy nutno zabezpečit těmto dětem odpovídající vzdělání.

Do popředí tak vystupuje nový fenomén, jakým je multikulturní vzdělávání. Každý člověk má právo na vzdělání. Vzdělání musí být zaměřeno na plný rozvoj lidské osobnosti a posílení vědomí základních lidských práv a svobod. Neznalost a neporozumění jsou největšími nepřáteli společného soužití různých národů, proto musíme podporovat porozumění, toleranci a přátelství mezi národy a všemi rasovými a náboženskými skupinami.

Problémem bývá to, že menšiny jsou často ve společnosti spíše tolerovány než rovnoprávně akceptovány a není systémově přistupováno k jejich začlenění a vzdělávání. Příkladem takového soužití je naopak interkulturní společnost, která aktivně podporuje

vzájemné soužití mezi majoritou a menšinou, respektuje odlišnosti, je postavena na vzájemné toleranci, rovnosti příležitostí a snaží se řešit konflikty.

Od poloviny osmdesátých let se i v evropských zemích hovoří o multikulturálním vzdělávání a výchově. Je to dáno situací, neboť v poslední době přibývá i imigrantských skupin, jež tvoří vystěhovalci, uprchlíci. To vede k posílení koncepce multikulturální výchovy.

Pojem multikulturální výchova se však dříve a výrazněji rozšířil především v anglicky hovořících zemích, USA, Velké Británii, Kanadě, Austrálii, a to hlavně vzhledem k různorodosti osídlení těchto zemí. V Evropě je používán jako synonymní pojem interkulturální výchova, které se užívá v některých odborných textech. V Českém pedagogickém slovníku je multikulturální výchova charakterizovaná takto: „*Termín multikulturální výchova vyjadřuje snahy vytvářet prostřednictvím vzdělávacích programů způsobilost lidí chápat a respektovat jiné kultury než vlastní. Má značný praktický význam, vzhledem k vytváření postojů vůči migrantům, příslušníkům jiných národů, ras*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 1998, s. 137)

Ve své práci bych chtěla zpracovat náhled do problematiky migrace cizinců z jejího historického hlediska, a to především z pohledu před rokem 1989 a po roce 1989 do současnosti, a nastínit právní rámec vztahující se k pobytu cizinců na našem území a uplatnění jejich práv a svobod.

Následně bych chtěla navázat zpracováním pojmu a pojetí multikulturální výchovy v ČR, a to jak na školách, tak ve společnosti. Chtěla bych se zaměřit na organizace, které se cizinci a jejich začleněním do společnosti zabývají, a to jak státní, tak především nestátní neziskové organizace, které mají nezastupitelnou úlohu. Z tohoto úhlu pohledu přiblížím řešení problému na Brněnsku, protože právě multikulturální výchova se jeví jako velmi efektivní cesta při začleňování cizinců do společnosti.

V praktické části zpracuji dotazník se zaměřením na vztah vzdělání a jazykové vybavenosti pro začlenění do společnosti a ráda bych prokázala, že celková vzdělanost má zde prioritní vliv. Rovněž chci navštívit vybranou školu v Brně a seznámit se zde s probíhající multikulturální výchovou, současnými trendy v ní a poukázat na její nutnost, bariéry a přínos pro společnost, protože tuto cestu vidím jako jedinou možnou v začleňování cizinců do společnosti.

Téma mé bakalářské práce jsem si vybrala z toho důvodu, že úzce souvisí s problematikou, kterou studuji, zejména se sociální pedagogikou. Sama se v praxi téměř denně setkávám s problémy, které vznikají při jednání cizinců na úřadech, kdy mi popisují

všechny těžkosti, se kterými se musí vypořádat, a často jim musím dát za pravdu, že skutečně existují institucionální bariéry, které se překonávají jen velmi těžce. V minulosti jsem se také věnovala výchově dětí předškolního věku a zde jsem se setkávala s dětmi cizinců, kteří se usídlili trvale v ČR a museli se vypořádat s jazykovou a kulturní odlišností nového prostředí.

Chtěla bych alespoň tímto malým dílem, poukázáním na význam této problematiky, přispět k lepšímu porozumění mezi jednotlivými národy, k zpřístupnění multikulturní výchovy pro širší okruh dětí a zbavení se předsudků, které především moji generaci po léta pronásledovaly.

1 Historické zkušenosti a současné přístupy k národnostním menšinám

1.1 Situace národnostních menšin v České republice

Historicky měla naše republika i na počátku 20. století dlouholeté zkušenosti se soužitím národnostních menšin. Tyto však byly dány dlouhodobým vývojem, a proto v této době nevznikaly takové problémy, jakých jsme dnes svědky. Velmi negativní vliv na tento vývoj měla zejména komunistická diktatura, která neměla žádný zájem na prohlubování mezinárodních vztahů směrem na západ od našich hranic, a vztahy s ostatními ideově stejně zaměřenými státy byly násilně nadiktovány vládnoucí garniturou, a proto byly často předpojaté jako například k Rusům.

„Vznik Československé republiky byl provázen ideou národního státu, v němž však byly silně zastoupeny národnostní menšiny Němců, Maďarů a Poláků, které se prezentovaly vysoce vyvinutým národním vědomím. Příznivé podmínky pro život národnostních menšin byly přitom položeny již v ústavě z roku 1920. V ústavním zákonu č. 121/1920 Sb., který uvozuje Ústavní listinu Československé republiky, byla otázkou národnostních menšin řešena v duchu saintgermainské mírové smlouvy, která v čl. 8 a 9 pojednává o postavení československých občanů, patřících k národnostním menšinám.“ (Šišková, 2008, s. 89)

Dle Šiškové Československá republika vznikla v roce 1918 jako stát silně národnostně heterogenní a teprve historický vývoj po druhé světové válce přinesl zásadní změny zejména v poměru českého a německého etnika. V souvislosti s postavením národnostních menšin po druhé světové je nutno zdůraznit, že Ústava Československé republiky z 9. května roku 1948 se o otázce národnostních menšin vůbec nezmiňovala. Tedy již tehdy se projevovala jakási ignorace vůči jiným národům žijícím na našem území. V rámci tehdejší Národní fronty bylo v průběhu čtyřicátých a padesátých let komunistickou vládou povoleno zřídit pouze tři národnostně menšinové organizace – pro maďarskou, polskou a ukrajinskou národnostní menšinu. Určitou činnost vyvíjela však jen polská národnostní organizace, pracující pod názvem Polský kulturně osvětový svaz, tento měl sídlo v Českém Těšíně. (Šišková, 2008, s. 89-90)

„Teprve v ústavním zákonu č. 144/1968 Sb., o postavení národností v Československé socialistické republice (tento zákon pozbyl platnosti přijetím Listiny základních práv a svobod

v roce 1991 Federálním shromážděním ČSFR), byla poprvé od roku 1945 uvedena v českých zemích také německá národnost. V praxi se to projevilo tak, že v rámci tehdejší Národní fronty byla založena první poválečná společenská organizace příslušníků německé národnosti menšiny Kulturní sdružení občanů německé národnosti (1968). Od roku 1968 začaly tedy v českých zemích působit dvě organizace národnostních menšin – polská a německá (obdobně působily dvě organizace na Slovensku – maďarská a ukrajinská). O jiných národnostních menšinách tehdejší vládní politika nepřipouštěla diskuzi. V praxi to znamenalo, že obdobně jako v ostatních zemích socialistického tábora neměla ideologicky pojímaná otázka národnostní politiky nic společného se skutečnými potřebami a žádoucím rozvojem jednotlivých oblastí života národnostních menšin.“ (Šišková, 2008, s. 90)

„Zásadní změny v postavení národnostních menšin v našich zemích nastaly až po listopadu 1989 a následně v roce 1991 přijetím Listiny základních práv a svobod, jež se také stala součástí ústavního pořádku ČR (zákon č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské federativní republiky). Nová situace vznikla po zániku československé federace k 31. prosinci 1992, kdy se Slováci v ČR ocitli v postavení národnostní menšiny.“ (Šišková, 2008, s. 90)

Samotný pojem menšina má několik významů. S tímto termínem se můžeme setkat jak v odborné literatuře, tak v publicistice a i v politické praxi. V jeho rámci lze vymezit různé typy a kategorie etnických společností. Stávající definice pojmu národnostní menšina jsou velmi různorodé. Je to dáno i tím, že národností menšiny jako společenský fenomén vznikají různým způsobem a někdy i za zvláštních okolností, často v důsledku přelomových společensko-politických událostí.

„Teprve zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, který schválila Poslanecká sněmovna ČR 10. 7. 2001 a který nabyl účinnosti dnem vyhlášení 2. srpna 2001, vymezuje pojem národnostní menšina v § 2 takto:

- a) Národnostní menšina je společenství občanů České republiky žijící na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početnou menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury.

b) *Příslušníkem národnostní menšiny je občan České republiky, který se hlásí k jiné než české národnosti a projevuje přání být považován za příslušníka národnostní menšiny spolu s dalšími, kteří se hlásí ke stejné národnosti.*“ (Šišková, 2001, s. 32)

Dle Šiškové disponují národnostní menšiny silným národním vědomím, které se opírá o historické, jazykové a kulturní tradice mateřského národa. Vlastní postoje se pak pohybují mezi identifikací se státem, v němž žijí a současně určitou distancí od tohoto státu, jeho majoritního společenství. V různých mezinárodních smlouvách se proto často operuje s pojmoslovím etnické, náboženské a jazykové menšiny. Jejich definování se většinou omezuje na konstatování, že se jedná o skupinu osob odlišujících se ve větší nebo menší míře od ostatní populace státu. Často je používána definice Capotortiho, který pracoval jako zvláštní zpravodaj OSN pro lidská práva, ta uvádí že: *„národnostní menšina je skupina osob, která je na rozdíl od ostatního obyvatelstva početně menší, nezaujímá vedoucí postavení a její příslušníci-občané tohoto státu-vykazují v etnickém, náboženském nebo jazykovém ohledu znaky, jež je odlišují od ostatního obyvatelstva. Vykazují přinejmenším implicitně pocit sounáležitosti zaměřený na zachování vlastní kultury, vlastních tradic, vlastního náboženství nebo vlastního jazyka.*“ (Šišková, 2008, s. 90-91)

Národnostní menšiny, které žijí na našem území, mají své zastoupení v Radě pro národnostní menšiny, což je poradní orgán vlády ČR, který vznikl od roku 2001 a zastupuje národnostní menšiny, které se na našem území historicky vytvořily.

Menšina, která je velmi specifická co do postavení a početnosti a zaslouží si větší pozornost, jsou Rómové. Rómové byli u nás jako menšina uznáni až po roce 1989. Tedy až po roce 1989 mohou plně rozvíjet svůj jazyk a kulturu. Romové začali v této době zakládat občanská sdružení a politické strany a vytvářejí tak romskou elitu, která se snaží o vybudování moderního romského národa, proti tomuto trendu však působí současná ekonomická situace, která prohlubuje sociální nerovnosti a někteří Romové se tak znovu ocitají na okraji společnosti. (Budilová, Hirt, 2005, s. 26)

Lze tedy konstatovat, že až nové politicko-ekonomické podmínky v ČR začaly po roce 1989 vytvářet prvotní předpoklady k rozvoji národnostních menšin žijících u nás, a to i v souvislosti se zavedením multikulturní výchovy na školách.

1.2 Novodobá emigrace po roce 1989 a na počátku 21. století

V průběhu 20. a 21. století přestalo být uprchlictví záležitostí jedinců, ale stává se skupinovým či masovým jevem. Již od počátku existence našeho samostatného státu můžeme zaznamenat první uprchlické vlny, a to hlavně ze Sibiře a Dálného východu v roce 1920, další vlna pak následovala v letech hospodářské krize v roce 1933, související s exodem z nacistického Německa. Tyto vlny migrací vedly k ustanovení např. Výboru pro pomoc Rusku, či k toleranci úřadů před nelegálním překročením státní hranice německými uprchlíky. Uprchlíkům v této době již pomáhala Liga pro lidská práva a další. Dá se tedy říci, že v této době se společnost stavěla vůči uprchlíkům celkem otevřeně a snažila se je přijmout. (Šišková, 2008, s. 59)

Dle Šiškové stála po roce 1989 tehdejší Česká a Slovenská federativní republika (dále jen ČSFR) před novou výzvou, a to před nastolením nových pravidel pro uprchlictví, kterým v době vlády komunizmu nebylo věnováno patřičné pozornosti. Bylo nutno přijmout novou legislativu, ale i vybudovat potřebnou infrastrukturu a nově se zabývat začleňováním těchto osob do společnosti. Je však znovu nutno zmínit, že ČSFR byla většinou tranzitní zemí, protože většina uprchlíků mířila do ekonomicky vyspělejších států, ležících na západ od našich hranic. (Šišková, 2008, s. 61)

Nejpočetnější skupinou cizinců, kteří přicházejí do ČR v devadesátých letech minulého století, jsou cizinci hledající hlavně práci. Tato skupina je velice různorodá. Jedná se jednak o méně kvalifikované osoby se základním vzděláním, ale na druhé straně to jsou i vysoce vzdělaní zahraniční experti pracující na manažerských postech. Často se setkáváme se skutečností, že cizinci u nás přijímají práci, která neodpovídá jejich vzdělání, jen za cenu toho, aby uživilí svoji rodinu. Je to dáno i tím, že cizinci jsou obsazována místa, která nelze obsadit občany z České republiky. Důvodem, proč cizinci jsou zaměstnáváni na méně kvalifikovaných pozicích, je jednak jazyková bariéra, neznalost prostředí, ale i předsudky vůči nim. Setkáváme se rovněž s nelegální migrací a vydíráním těchto osob ze strany stejně hovořících gangů. Špatná jazyková vybavenost a nízká úroveň vzdělání jsou pak hlavními důvody, proč se cizinci špatně začleňují do majoritní společnosti.

„Téměř všechny státy EU jsou v současné době cílovými zeměmi mezinárodní migrace. Vlivem demokratických změn v ČR a v důsledku vstupu do EU stoupá i počet cizinců přicházejících do ČR. Imigraci cizinců podporuje zvýšená mobilita pracovních sil i volný pohyb osob v rámci EU. Postupně se mění i charakter migrace, dočasná pracovní migrace se

mění v migraci trvalou. ČR dnes již není tranzitní, ale cílovou zemí pro stále více cizích státních občanů, kteří se zde snaží najít nový domov nebo místo pro své ekonomické aktivity. Osoby pocházející z jiných zemí a žijící trvale či dlouhodobě v ČR stále výraznějším způsobem ovlivňují demografický vývoj ČR. Počet cizinců narůstá zejména v posledních letech. Zatímco v roce 2000 tvořili legálně pobývajících cizinci 2% obyvatel země, nyní je to již 3,1% (červen 2007). Lze předpokládat, že tento vzestupný trend bude pokračovat. Ve srovnání s dalšími zeměmi EU však není 3,1% obyvatel nijak vysoký podíl – např. ve Francii je to 5,6% a v Německu 8,8% obyvatel, v Belgii 8,3% obyvatel. (Šišková, 2008, s. 75)

Je to dáno hlavně historickým vývojem migrace, kdy naše republika je v porovnání s vyspělými západními demokraciemi příliš mladá. Z dlouhodobých statistik je pak patrné, že do ČR přicházejí hlavně cizinci z pěti států a to Ukrajiny, Slovenska, Vietnamu, Polska a Ruska. V současnosti jsou to i občané Německa, Moldavska, Bulharska, Číny či USA. Je nutno se však důsledně zabývat i nelegální migrací, protože cizinecká policie i po našem vstupu do shengenského prostoru, kdy jsou hranice jednotlivých států chráněny především na vnější hranici EU, zaznamenává každoročně několik tisíc případů nelegální migrace. Ze statistik vyplývá, že asi každý čtvrtý až pátý cizinec je zaměstnáván nelegálně. Tento trend je dán hlavně poptávkou po levné pracovní síle ze strany našich zaměstnavatelů. (Šišková, 2008, s. 90)

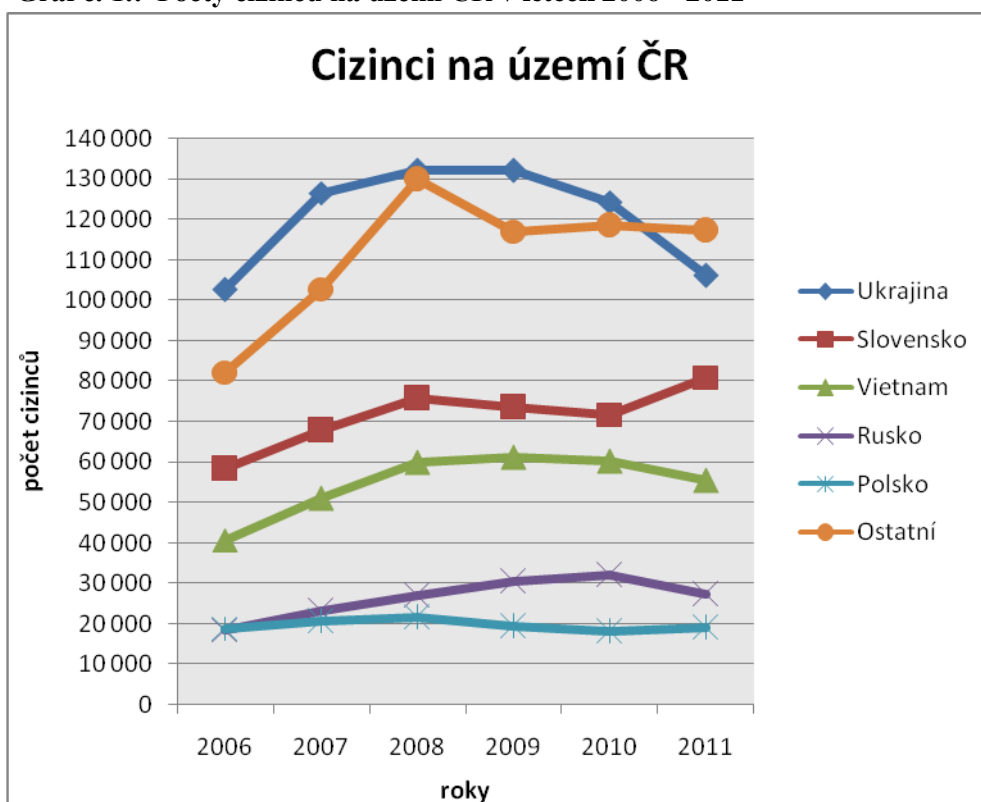
Tab. 1.: Počty cizinců žijících na území ČR v letech 2006 – 2011

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	11/2010- 11/2011
Celkem cizinců	321 456	392 087	438 301	433 305	425 301	406 211	-5,0 %
Muži	192 803	236 813	264 424	254 889	244 810	233 434	-5,3 %
Ženy	128 653	155 274	173 366	178 416	180 491	172 777	-4,5 %
Trvalý pobyt	139 185	158 018	171 931	181 161	189 962	197 884	+4,3 %
Ostatní pobyt	182 271	234 069	265 311	252 144	235 339	208 327	-13,8 %
Ukrajina	102 594	126 526	132 054	131 977	124 339	106 040	-18,1 %
Slovensko	58 384	67 880	75 652	73 446	71 780	80 967	+11,3 %
Vietnam	40 779	50 955	59 822	61 126	60 301	55 585	-8,6 %
Rusko	18 564	23 303	27 073	30 395	31 941	27 321	-16,6 %
Polsko	18 894	20 607	21 653	19 273	18 242	19 048	+4,0 %
Ostatní	82 241	102 816	129 988	117 088	118 398	117 250	-1,4 %

Zdroj: www.czso.cz

Z doložené tabulky plyne, že trend nárůstu počtu cizinců pokračoval až do roku 2008 a od této doby stagnuje nebo spíše mírně klesá. Procentuální zastoupení mezi počty mužů a žen přicházejících do ČR zůstávají spíše nezměněny. Můžeme však zaznamenat stoupající tendenci u trvalého pobytu, což má souvislost s naší ekonomickou výkonností a relativní stabilitou i v této složité době. Nárůst počtu Slováků je dán patrně historicky, jazykovou blízkostí a možností studovat na našich středních či vysokých školách. Stejným úhlem pohledu můžeme hodnotit klesající zastoupení Ukrajinců, protože se jednalo většinou o osoby s nižším vzděláním zastávající hlavně dělnické profese. V následujících grafech jsou zachyceny jednotlivé trendy.

Graf č. 1.: Počty cizinců na území ČR v letech 2006 - 2011

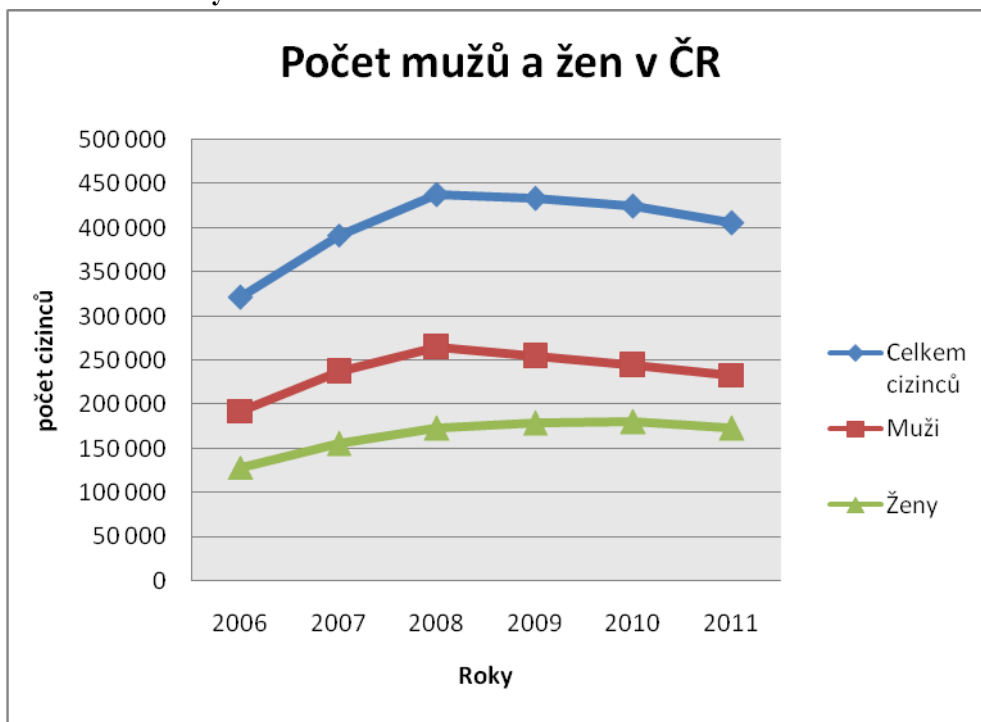

Zdroj: vlastní (výpočty z CZSO)

Výše uvedená tabulka přehledně zobrazuje příliv cizinců do ČR dle jednotlivých národností. Nejvýznamnějším trendem je pokles přílivu cizinců z Ukrajiny, což souvisí převážně s jejich nižší vzdělaností a jazykovou vybaveností. Tito cizinci pracovali u nás převážně v dělnických profesích na stavbách sezonním způsobem. Zvýšil se naopak příliv Slováků, pro které hovoří znalost jazyka a historická spřízněnost a rovněž lze dát toto do souvislosti s enormním zájmem studovat u nás na vysokých školách. Tito odborníci

nemají prakticky žádné problémy u nás trvale zůstat. Oba zmíněné trendy souvisí i se vzrůstajícím počtem trvalých pobytů.

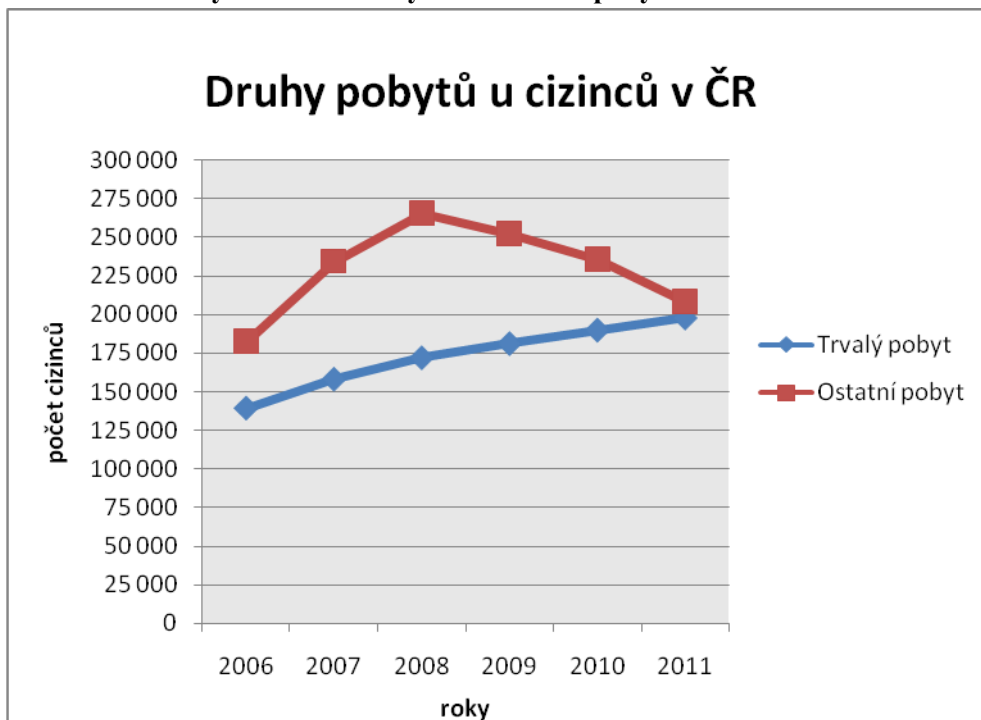
Graf č. 2.: Počty mužů a žen na území ČR v letech 2006 – 2011

Zdroj: vlastní (výpočty z CZSO)

Poměr v zastoupení u mužů a žen zůstává dlouhodobě téměř nezměněn. Více přicházejí do ČR muži, kteří zde hledají práci. V případě, že se zde usadí trvale, přichází za nimi i jejich rodina. Nižší je poptávka na pracovním trhu po ženách. Tento ukazatel kopíruje klesající celkový příliv cizinců do ČR.

Graf č. 3.: Počty cizinců s trvalým a ostatním pobytem na území ČR v letech 2006 - 2011

Zdroj: vlastní (výpočty z CZSO)

Pozitivně lze hodnotit vývoj poměru mezi ostatním a trvalým pobytem. Z uvedeného grafu je zřejmý stoupající počet trvalých pobytů, jde o cizince, kteří si zde již našli práci, založili či chtějí založit rodinu a z tohoto lze dovodit, že různé překážky se jim daří překonávat. S tímto vývojem souvisí právě apel na rozšíření multikulturní výchovy a vzdělávání.

V převážné většině případů příchodu cizinců na území ČR se jedná o neřízenou migraci, kterou stát žádným způsobem nereguluje, a hlavním faktorem je zde zájem na uplatnění se na zdejším trhu práce. Pouze velmi malou část tvoří migrace řízená státem, kdy stát má zájem na přísunu odborníků ze zahraničí. Jako příklad můžeme uvést zaměstnávání lékařů ze Slovenska, v Německu svého času sílil požadavek na příchod odborníků z řad počítačových expertů a exekutiva těmto lidem poskytovala značné výhody.

Česká republika se tedy téměř ihned po svém vzniku musela vypořádat s tímto pro ni novým fenoménem jednak vznikem nové legislativy, vybudováním potřebné infrastruktury a rovněž také nastavením nového výchovného a vzdělávacího procesu ve školách, kterým by dospívajícím dětem cizinců usnadnila začlenění do společnosti.

Stát si tvorbou legislativního rámce vymezuje hranice, do jaké míry bude chránit práva azylantů a jak bude bránit zneužívání tohoto institutu. V současné době je tento proces

do značné míry pod kuratelou Evropské unie, což je dáno uspořádáním evropského společenství. I přesto, že ČR již přiznala určité skupině uprchlíků ochranu, tito tvoří poměrně malou část cizinců usídlených v ČR. (Šišková, 2008, s. 76)

Dle Šiškové učinila vláda v prvních letech po roce 1989 Ministerstvo vnitra odpovědným za tuto problematiku. Takto vznikl zákon č. 498/1990 Sb. o uprchlících. Uprchlíci mohli žádat o přidělení statutu uprchlíka ať již na hranici, nebo ve vnitrozemí. Osobami oprávněnými byli ti, kdo splňovali podmínky Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951, námi ještě neratifikovanou. V roce 1991 zakotvila ČSFR právo azylu do Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku a od této doby požívalo právo na azyl nejvyšší možné právní ochrany, konkrétní ustanovení bylo pak v článku 43. Právo na azyl bylo vymezeno pozitivně tak, že na azyl má právo každá osoba v případě pronásledování z důvodů uplatnění politických práv a svobod, a bylo doplněno i negativním vymezením, že právo na azyl může být odepřeno osobě, která jednala v rozporu se základními právy a svobodami. Až do roku 2000 nebylo toto právo fakticky aplikovatelné, a to z důvodu, že zákon o uprchlících nejenom neznal pojem práva azylu jako takového (vznikla terminologická nejednotnost), ale především uvedená zákonná norma upravovala systém zcela separátní, nereflektující úpravu čl. 43. Proč se tomu tak stalo, je nejasné. Řízení o udělení statutu uprchlíka podléhalo Ministerstvu vnitra, a to v prvním stupni cizinecké policii a ve druhém stupni byl odpovědný ministr vnitra. (Šišková, 2008, s. 60-63)

V souvislosti se vstupem ČR do EU vyvstala nutnost změnit azylový systém, a to jak ve smyslu hmotně právním, tak i procesním. Touto otázkou se významně zabýval i Ústavní soud a jako důsledek jeho nálezu došlo ke zřízení Nejvyššího správního soudu. Celý vývoj pak rezultoval do dnešní podoby řízení ve věcech mezinárodní ochrany upraveného zákonem o azylu – zahájení správního řízení je vázáno na prohlášení cizince, ze kterého je zřejmý úmysl o požádání o udělení mezinárodní ochrany. Takové prohlášení může učinit pouze na území ČR, a to písemně nebo ústně do protokolu. Cizinec má pak povinnost dostavit se do 24 hodin od prohlášení do přijímacího střediska, kde požádá o mezinárodní ochranu. Zde má cizinec povinnost odevzdat svůj cestovní doklad a nechat si sejmout otisky prstů, je sním pořízen obrazový záznam, poté proběhne i zdravotní prohlídka cizince.

Důvodem pro udělení azylu je pronásledování za uplatňování politických práv a svobod nebo odůvodněný strach z pronásledování z důvodů rasy, pohlaví, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických

názorů ve státě, jehož občanství má, nebo v případě, že je osobou bez státního občanství, ve státě jejího posledního trvalého bydliště. (Šišková, 2008, s. 65)

„Vedle institutu azylu se vyvíjel i institut tzv. dočasné ochrany. Zde je vhodné konstatovat, že v průběhu devadesátých let minulého století ČR získala zkušenosti se dvěma vlnami vysídlených osob, které měly za důsledek vyhlášení dočasné ochrany, tehdy označované jako dočasné útočiště, a to po vysídlení osoby a oběti konfliktu v bývalé Jugoslávii – krize v Bosně a Hercegovině a později v Kosovu. V současnosti tedy paralelně vedle systému mezinárodní ochrany jako institutu řešícího individuální uprchlictví a potřebu ochrany, existuje institut řešící masový, hromadný příliv vysídlených osob, tj. dočasná ochrana upravená zákonem č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců ve znění pozdějších právních předpisů. ČE poskytuje dočasnou ochranu at' již cizincům, kteří hromadně opustili stát, jehož jsou občany, nebo který jim přiznal azyl, nebo cizincům, kteří hromadně opustili stát svého posledního trvalého bydliště, jsou-li osobami bez státního občanství, za podmínky že se do uvedeného státu nemohou vrátit. Dočasná ochrana je definována ve směrnici 2001/55/ES, o minimálních normách pro poskytování dočasné ochrany v případě přílivu vysídlených osob a o opatřeních k zajištění rovnováhy mezi členskými státy při vynakládání úsilí v souvislosti s přijetím těchto osob a s následky z toho plynoucími, je odrazem ve sdílení těchto břemen mezi jednotlivými členskými státy.“ (Šišková, 2008, s. 67)

Je tedy zřejmé, že ČR se ihned po roce 1989 a zejména vstupu do schengenského prostoru musela vypořádat se všemi otázkami spjatými s velkým přílivem cizinců a to jednak v oblasti legislativní vybudováním potřebné infrastruktury a také se zavedením nového výchovného a vzdělávacího procesu ve školách, který by dětem cizinců usnadnil zapojení do společnosti.

1.2.1 Metodika práce s mládeží

Vzdělávání cizinců je dáno školským zákonem, který stanovuje podmínky, za nichž je poskytováno vzdělávání a školské služby osobám, které nejsou občany ČR. Stanovení podmínek vzdělávání cizinců vychází z principu, že hlavní vzdělávací nabídka – základní, střední a vyšší odborné vzdělávání – je poskytována všem cizincům, kteří pobývají oprávněně na našem území za stejných podmínek jako občanům ČR. Stejně podmínky v praxi znamenají především zásadu bezplatnosti vzdělávání ve veřejných školách, stejné podmínky jsou rovněž pro přijetí, taktéž pro průběh a ukončení vzdělání. Aby se cizinec mohl vzdělávat, je u něj prioritní, aby zvládl v co nejkratším možném čase výuku českého jazyka, neboť výuka se

provádí v českém jazyce, případně i v jiném jazyce, který je v dané škole jazykem vyučovacím, ale takových škol je zatím málo. Odbor školství Krajského úřadu Jihomoravského kraje v součinnosti s OŠMT MMB pro cizince stanovil v době plnění jejich povinné školní docházky Základní školu Brno, Staňkova 14, jako školu pro zajištění bezplatné přípravy výuky českého jazyka a tím začlenění dětí cizinců do procesu školního vzdělání. Školský zákon zaručuje osobám se státní příslušností jiného členského státu Evropské unie přístup ke všem oblastem vzdělávání a školských služeb podle výše uvedeného zákona za stejných podmínek, které platí jako pro občany České republiky. Tyto osoby v souladu s právními předpisy EU nemusí prokazovat oprávněnost pobytu na území České republiky. Pro vzdělávání dětí migrujících pracovníků stanovil odbor školství Krajského úřadu Jihomoravského kraje pro cizince v době plnění jejich povinné školní docházky Základní školu Brno, na ulici Staňkova 14, jako školu pro zajištění bezplatné přípravy výuky českého jazyka a tím začlenění těchto dětí do procesu vzdělávání. Tato zákonem stanovená povinnost je hrazena ze státního rozpočtu.

Děti zahraničních odborníků, investorů a podnikatelů žijících v našem městě Brně a okolí mají od začátku školního roku 2002 možnost navštěvovat Evropskou základní školu, Čejkovicská 10, která zatím jako jediná v Brně umožňuje vzdělávání zahraničních dětí v mateřském jazyce - tedy převážně anglickém - jazyce. Škola je rozdělena do dvou větví: české a mezinárodní. O školu jeví zájem rodiče dětí jiných národností, ale také i rodiče českých dětí. Ve škole jsou děti mnoha národností, například z Itálie, Velké Británie, Nizozemska, Švédska, Japonska, Německa, Ruska, Rakouska, USA, Kanady, ale i Iráku a Libye.

Největším rozdílem v systému vzdělávání od ostatních základních škol je pochopitelně cizí vyučovací jazyk. Češtině se zde děti učí jako cizímu jazyku. Zahraniční žáci společně s českými dětmi navštěvují hudební, výtvarnou, tělesnou výchovu a je jim tak umožněn bezprostřední kontakt s českými dětmi. Na druhém stupni žáci absolvují nový předmět, který nese název „Evropská studia“ a vznikl ve spolupráci se zahraničními odborníky a integrují se v něm témata z biologie, dějepisu, zeměpisu a umění. Předmět má za cíl vytvořit u dětí povědomí, že žijí ve společné Evropě, kde je nejdůležitější vzájemná tolerance nejen jazyková, ale i životního stylu. Děti se učí být k sobě otevřené a vstřícné k lidem jiných jazykových a národnostních společenství. Rovněž tak velmi důležitou součástí výuky je i výchova k demokracii, která je založena na studiu modelů společenských systémů v minulosti i dnes, a s tím spojená výchova ke kritickému myšlení.

Projekt výuky v mezinárodních třídách byl vypracován ve spolupráci se zahraničními odborníky podle požadavků Výzkumného ústavu pedagogického tak, aby odpovídal naší školské soustavě. K realizaci výše popsaného projektu došlo 20. června 2000, kdy bylo Zastupitelstvem města Brna schváleno finanční zajištění experimentu Evropská základná škola. Jak Ministerstvo školství, tak Jihomoravský kraj podpořily návrh brněnského magistrátu, neboť je mimo jiné sledována podpora zájmu zahraničních investorů a odborníků o práci v Brně. (Obecní školství ve městě Brně a směry vývoje do roku 2013, OSMT MMB s. 20)

1.2.2 Postavení cizinců v České republice

V této kapitole je třeba vysvětlit pojem cizinec, protože s tímto pojmem jsou spojena určitá práva - politická nebo majetková. Cizince můžeme rozdělit do následujících skupin:

Cizincem je v České republice každá fyzická osoba, která není občanem České republiky. Práva a povinnosti cizinců upravuje zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky (dále jen „cizinecký zákon“), pod tento zákon spadají cizinci s povoleným trvalým a přechodným pobytem. Cizinec nemá například volební právo, nemůže se stát poslancem, soudcem či prezidentem, má omezena rovněž některá majetková práva.

Migrant – jde o osoby, které pobývají mimo stát svého původu déle jak jeden rok, často se v těchto případech setkáváme s nelegální migrací, ke které může docházet jednak nelegálním vstupem na naše území nebo překročením doby, po kterou je mu pobyt na našem území povolen. Nejčastějším důvodem v těchto případech je uplynutí doby lhůty povoleného pobytu a cizinec nevycestuje a pobývá v zemi dále bez povolení. (Budilová, Hirt, 2005, s. 51)

Azylant – jedná se o osobu pobývajících na našem území z důvodů pronásledování v zemi jeho státního občanství nebo posledního trvalého bydliště, naplňuje definici Ženevské úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951. Právní režim žadatele o azyl a azylanta je definován zákonem č. 325/1999 Sb., o azylu. Většinou jde o pronásledování z důvodů rasových, politických, náboženských či národnostních. (Budilová, Hirt, 2005, s. 9-11)

Cizinecký zákon dělí cizince na dvě skupiny:

1. občané EU včetně Norska, Islandu, Švýcarska, Lichtenštejnska a jejich rodinní příslušníci,
2. státní příslušníci tzv. třetích zemí.

Podle cizineckého zákona je cizinec oprávněn pobývat na území ČR přechodně nebo trvale. Přechodně může cizinec pobývat na území ČR bez víza, na základě uděleného víza nebo na základě povolení k dlouhodobému pobytu.

O přechodný bezvízový pobyt se jedná tehdy, když cizinec pobývá na území ČR v souladu s platnou mezinárodní smlouvou, na základě rozhodnutí vlády ČR nebo v těch případech, kdy to stanoví cizinecký zákon. Po přijetí ČR do Evropské unie jsme vázáni příslušnými předpisy, tyto obsahují výčet států, jejichž příslušníci při pobytu do 3 měsíců podléhají vízové povinnosti, a výčet států, jejichž státní příslušníci jsou od víz osvobozeni. Víza jsou vydávána jako krátkodobá a dlouhodobá. Mezi krátkodobá víza můžeme zařadit letištní víza, průjezdní víza a vízum opravňující k pobytu do 90 dnů. Při udělení dlouhodobého víza může cizinec pobývat na našem území více jak 90 dnů, toto vízum je vydáváno maximálně na dobu trvání jednoho roku.

Povolení dlouhodobého pobytu na území ČR je delší než jeden rok, cizinci je vydáván průkaz, který tuto skutečnost osvědčuje. Trvalý pobyt může být povolen cizinci ze zákonných důvodů, cizinci je vydáno rozhodnutí o tomto současně s průkazem.

Občané členských států Evropské unie mohou na území ČR vstupovat bez omezení, a to s platným cestovním dokladem bez ohledu na účel a dobu trvání pobytu, tito občané nepotřebují vízum. Pokud občan členského státu Evropské unie chce pobývat na území ČR více jak 3 měsíce, musí požádat o vydání povolení k přechodnému pobytu, rovněž může za podmínek stanovených zákonem požádat o trvalý pobyt. Takové osobě je vydán rovněž průkaz osvědčující udělený druh pobytu.

Cizinci mohou rovněž požádat o udělení státního občanství, tato procedura podléhá splnění několika zákonných podmínek, občanství lze udělit osobě, která má na území ČR nepřetržitý pobyt v délce trvání minimálně pěti let, osoby nesmí být v posledních pěti letech pravomocně odsouzeny za úmyslný trestný čin a musí osvědčit znalost českého jazyka. (Budilová, Hirt, 2005, s. 49-50)

1.2.3 Legislativa vztahující se k problematice v ČR a EU

ČR je členem EU a musí tedy ve svém právním systému respektovat jednotlivé normativní kroky EU, popř. dalších mezinárodních společenství a implementovat je do svého právního řádu. Z tohoto důvodu bych se nejprve zaměřila na mezinárodní legislativu vztahující se k problematice národnostních menšin.

Mezinárodní pakt o ochraně občanských a politických práv byl přijat Valným shromážděním OSN v roce 1966, v ČR byl vyhlášen zákonem č. 120/1976 Sb. Jedná se o dokument, který kodifikuje občanská a politická práva a svobody a mechanismy, které je zajišťují. (Budilová, Hirt, 2005, s. 12)

Úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace byla přijata Valným shromážděním OSN v roce 1965. Ve svém textu zavazuje státy k tomu, aby v ní kodifikovaná práva zabezpečily prostřednictvím svých zákonů a případně i dalšími nelegislativními prostředky. Úmluva obsahuje pojem rasové diskriminace a zavazuje státy, které ji přijaly k přijetí opatření proti rasové diskriminaci. Bývalé Československo ji přijalo v roce 1966 a vyhlásilo ji zákonem č. 95/1974 Sb.

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod byla v ČR vyhlášena zákonem č. 209/1992 Sb. Tato úmluva zaručuje obyvatelům signatářských států dodržování základních lidských práv, jakým je např. právo na život, zákaz otroctví, nucených prací, svobodný projev myšlení, náboženského vyznání, rovněž právo na užívání rodného jazyka při jednání s úřady a z toho plynoucí právo na tlumočníka. Úmluva byla podepsána v Římě v roce 1950 a následně byla ratifikována deseti státy v roce 1953. (Budilová, Hirt, 2005, s. 12)

Charta základních práv Evropské unie je založena na respektování mezinárodních smluv a tradicích členských států EU. Tato charta je rozdělena celkově do šesti částí týkajících se lidské důstojnosti, občanských práv, svobody, spravedlnosti, solidarity a rovnosti. Její význam tkví hlavně v tom, že byla v jednom textu a na jedné úrovni shrnuta veškerá práva osobní, společenská, politická, ekonomická a sociální a svobody.

Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin je významným dokumentem v oblasti ochrany práv národnostních menšin. Ve sbírce zákonů ji ČR vyhlásila v roce 1998, podepsána byla již v roce 1995, stanoví, že ochrana národnostních menšin, práv a svobod jejich příslušníků je spjata s mezinárodní ochranou a že každý příslušník určité národnostní menšiny si může rozhodnout, zda bude považovaný za jejího příslušníka či nikoliv. Signatářské státy se zavazují tímto k vytváření právního a společenského prostředí pro užívání mateřského jazyka národnostních menšin, vytváření ochranných mechanismů proti rasismu a diskriminaci, zajištění svobody shromažďovací a zajištění podmínek pro výuku jazyků národnostních menšin a jejich vzdělávání. (Budilová, Hirt, 2005, s. 13)

Evropská charta regionálních a menšinových jazyků nebyla ČR do dnešní doby přijata, uzavřena byla v roce 1992. Charta se zabývá především podporou jazyků

národnostních menšin při výuce, vzdělání, ale i úředním styku a vidí tento prvek jako základní kámen začlenění národnostních menšin do majoritní společnosti.

Při náhledu do právních norem ČR nelze začít jinak, než Ústavou České republiky a čl. 10, který stanoví, že vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou bezprostředně závazné a mají přednost před zákonem, ostatní zákony by se tedy musely jim přizpůsobit a jsou bezprostředně závazné. Součástí ústavního pořádku je i Listina základních práv a svobod (dále jen „Listina“), která byla přijata v roce 1991. Listina zaručuje základní práva a svobody všem bez rozdílu pohlaví, rasy, náboženského a politického vyznání, jazyka, barvy pleti, příslušnosti k národnostní menšině, sociálnímu původu, rovněž stanoví, že z těchto důvodů nikomu nesmí být způsobena újma na jeho právech. Listina se tedy takto vymezuje proti rasové a jiné diskriminaci a zaručuje občanům národnostních menšin všestranný kulturní, společenský rozvoj, dle čl. 25 odst. 2 se příslušníkům národnostních menšin zaručuje právo na vzdělání v jejich jazyce, právo užívat rodný jazyk v úředním styku. Právě toto ustanovení je velmi významné v oblasti multikulturní výchovy a vzdělání. (Budilová, Hirt, 2005, s. 14)

Trestní zákoník rovněž chrání práva související s příslušností k určité národnostní menšině, a to v několika skutkových podstatách, v základních ale i kvalifikovaných, kdy akcentuje požadavek společnosti na jejich ochranu. (Budilová, Hirt, 2005, s. 15)

Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin uvádí do praxe práva národnostních menšin garantované v ústavních zákonech. Zákonem je definována národnostní menšina jako společenství občanů ČR, žijících na území ČR, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a rovněž za účelem vyjádření a ochrany zájmů svého společenství, které se historicky vytvořilo. Příslušníkem národnostní menšiny je pak občan ČR, který se hlásí k jiné než k české společnosti a projevuje přání být považován za příslušníka národnostní menšiny spolu s dalšími, kteří se hlásí ke stejné národnosti. Můžeme tedy konstatovat, že každý má právo být členem určité národnostní menšiny, jestliže se tak sám rozhodne. (Budilová, Hirt, s. 12-17)

2 Vymezení pojmů multikulturní výchova a interkulturní vzdělání

2.1 K pojetí multikulturní výchovy

Multikulturní výchova je dle Průchy definovaná jako „*edukační činnost zaměřená na to, aby učila lidi z různých etnik, národů, rasových a náboženských skupin žít spolu, vzájemně se respektovat a spolupracovat. Provádí se na základě různých programů ve školách a v mimoškolních zařízeních, v osvětových akcích, v reklamních kampaních, v politických opatřeních. Jsou s ní spojovány velké naděje, i značné finanční prostředky, ale její skutečný efekt není spolehlivě prokázán.*“ (Průcha, 2011, s. 15)

Multikulturní výchova vede jak k pochopení jiné kultury, tak k porozumění jinému způsobu života, respektuje rozdíly jako hodnotu, podporuje solidaritu. Řešení vzdělávacích problémů multikulturní společnosti je nelehký a zároveň komplikovaný úkol. Problematika nepřátelství vůči cizincům byla dosud řešena jen v rámci vzdělání, a to pouze okrajově. Multikulturní výchova probíhá v ekonomickém, politickém a geografickém prostředí. Vše se uskutečňuje ve vzdělávacím procesu, který má určitou strukturu, jež ovlivňuje jeho úspěch.

Problematika multikulturní výchovy je diskutována rovněž v mezinárodních časopisech, monografiích, sbornících a v neposlední řadě na úrovni vědeckých společností a také v řadě výzkumných center. Vlastní termín multikulturní výchova se k nám dostal ze zahraničí po roce 1989 z anglického výrazu multicultural education. V angličtině termín „education“ vyjadřuje několik významů: jednak „edukace“ (tj. výchova a vzdělání), jednak také „pedagogika“. V naší republice se začal užívat jen ve významu „výchova“, což ale není úplně přesné. Dominantní složkou multikulturní výchovy je vzdělání, nebo proces, který spočívá v záměrném, organizovaném vyučování nějakých poznatků, dovedností, postojů aj. a s tím spojeným učením na straně vzdělávacích subjektů. (Průcha, 2011, s. 15)

Multikulturní výchova se na druhé straně dotýká mezilidských vztahů ve škole, vztahů mezi učiteli a žáky, mezi žáky navzájem, mezi školou a rodinou, mezi školou a místní komunitou. Přispívá k vzájemnému poznávání obou skupin – majoritní a minorit – ke vzájemné toleranci, k odstraňování nepřátelství a předsudků vůči „nepoznanému“. Multikulturní výchova vystupuje do popředí zejména v souvislosti s globalizací úzce spojenou s ideou pluralismu. Znamená obohacování vzdělávacích obsahů o takovou látku, která bude

žáky seznamovat s tradicemi a rozmanitostí různých kultur. Na pozadí rozmanitosti si žáci mohou lépe uvědomovat svou vlastní kulturu, ale i také tradice. Interkulturní výchova však musí prostupovat nejen obsahem výuky, ale celým klimatem školy. Učitelé se dostávají do nové pozice, poprvé se setkávají s jedinci jiných národností v našich školách, učí se s nimi komunikovat a hodnotit je.

Národní program rozvoje vzdělání v České republice je nejdůležitější dokument, který nese název Bílá kniha a vytyčuje obecné cíle vzdělávání v českých školách, věnuje značnou pozornost multikulturní výchově. (Průcha, 2011, s. 20)

K přesnějšímu vymezení obsahu multikulturní výchovy slouží Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání. (RVP ZV, 2005) Tento program je celostátně závazný jako východisko pro tvorbu školních vzdělávacích programů všech českých základních škol, pro vymezení multikulturní výchovy, která je v něm prezentovaná. V Rámcovém vzdělávacím programu je nejdůležitější průřezové téma, což je povinná součást základního vzdělávání, která musí být zařazena jak na 1., tak na 2. stupni základní školy, avšak způsob realizace tématu a jeho časová dotace v jednotlivých ročnících je v kompetenci každé školy v souladu s jejím školním vzdělávacím programem. Propojenost se vzdělávacím obsahem konkrétních vyučovacích předmětů je podmínkou účinnosti průřezového tématu. Multikulturní výchova je podporována v učebnicích vlastivědy, občanské výchovy, zeměpisu, dějepisu a cizích jazyků. (Průcha, 2011, s. 20-23)

Do obsahu vzdělávacího programu, pomocí něhož realizujeme multikulturní výchovu, vstupují prvky globální výchovy a sociální výchovy. Cílem multikulturní výchovy je vytvořit pospolitost ve třídě, ale i v celé škole, neboť je potřeba formovat u dětí postoje jako je respekt mezi lidmi, tolerance, občanská soudržnost. Dle výzkumů, které byly prováděny v rámci vývojové psychologie, přebírají děti postoje k cizincům od svých rodičů. Rodina má velký vliv na výchovu, bohužel společnost některé výchovné tendence v rodině neovlivní, neboť rodiče s xenofobním myšlením nebudou své děti vést k toleranci. Vzhledem k výše uvedenému úloha školy a multikulturní výchova proto nabývají na významu. Multikulturní výchova se realizuje i v rámci mimoškolní činnosti. Může to být jak formou tematických zájezdů, tak výměnných pobytů žáků. Některé školy jsou technicky vybaveny, a proto na nich může probíhat forma mediálních center.

Klíčovou roli v realizaci vzdělání má učitel, který se nejenom zabývá obsahem předávaného učiva, ale hlavně se podílí i na spoluvytváření společenského klimatu ve třídě. Každá škola má své specifické klima. Aktivita ve třídě nemůže být úspěšná, když ve škole

nepůsobí atmosféra klidu, laskavosti a rovněž možnost dodržování pravidla a normy na obou stranách. Správně vytvořené klima ve třídě bere žáka jako samostatnou individualitu, neboť žák a učivo jsou centrem pozornosti. To vše je podporováno aktivními metodami a strategiemi, které žáka jednak motivují a zároveň rozvíjejí jeho zájem a také tvořivost.

Učitelé, zvláště ti na základních a středních školách, nesou na svých bedrech zvláštní úděl, který se tolik neprojevuje v jiných profesích. Neustále jsou jim z vnějšku ukládány nové a nové úkoly, které mají plnit nad rámec svých předmětů, jež vyučují. V poslední době je to například „výchova k evropanství“, „environmentální výchova“ a také „multikulturní výchova“ a další. (Průcha, 2011 s. 15)

Povolání učitel má v dnešní moderní společnosti významné místo. Status, role a prestiž této intelektualizované profese jsou odvozeny z významu socializace, které je podrobován každý lidský jedinec. Učitelství je přiznávána značná autonomie ve výkonu rozsáhlé kompetence, ale podmínky jeho činnosti a jejich realizace jsou podrobovány jako u ostatních profesí sociální kontrole. Učitelství, vzhledem ke svému významu, mělo a stále má v rozvoji moderního společenství velmi důležitou úlohu, a proto se stává předmětem rozsáhlého studia. (Havlík, Kořa, 2007, s. 151)

Kromě odborné literatury, z níž mohou učitelé čerpat teoretické poznatky k multikulturní výchově, je pro jejich práci velmi důležité to, jaké zdroje zaměřené na praxi výuky mohou používat. Těmito zdroji jsou především učebnice, které slouží žákům jako vzdělávací médium.

2.2 Základní mechanismy interkulturního vzdělání

„Interkulturní výchova se zabývá s různými cíli problematikou setkávání různých kultur. Má v zásadě sociologický, psychologický a kulturologický základ, má rovněž definovány základní pojmy, věnuje se charakteristice různých kultur, důsledkům těchto vztahů, zabývá se multikulturalitou a multikulturalismem, také interkulturní výchovou. Interkulturní výchova má své aplikované disciplíny a různé příbuzné obory (sociologie, historie, etnografie, psychologie atd.). Z obecných témat se věnuje zejména těmto problematikám: člověk a jeho svět, dualita lidské identity (individuální a skupinové), lidské vztahy jako důsledek lidské přirozenosti, lidská práva, důsledky lidských vztahů, vytváření skupinové identity člověka (výchova, vzdělávání, socializace, akulturace, globalizace), teorie konfliktu a vyjednávání, základní typy sociálních útvarů a institucí, teorie rolí, statusu apod.“ (Šišková, 2008, s. 186).

Problematika interkulturní výchovy je v posledních letech velmi diskutované téma, což není divu, protože žijeme v době, která je charakteristická výrazným průnikem kultur. K tomuto stavu přispěla globalizační tendence, integrační proces v rámci Evropy, v důsledku které se zvýšila migrace obyvatelstva. Lidé začali více cestovat a poznávat jiné krajiny. Zároveň se otevřel pracovní trh a spolu s ním i možnost usadit se mimo svoji mateřskou vlast. Naše školní třídy jsou také o něco pestřejší, protože se v nich potkávají děti z různých, méně ale i více odlišných prostředí. Často hovoří i jiným jazykem, mají jiné pravidla komunikace, chování, líbí se jin jiné věci, ctí jiné hodnoty. Taková multikulturnost může na individuální úrovni vyústit do růstu předsudků vůči novému a cizímu, ale může také znamenat možnost obohacení v případě, že se člověk otevře novému vztahu. Jak se jedinec zachová, záleží na tom, do jaké míry využije učitel strategie ve své každodenní práci interkulturní výchovy.

Cílem interkulturní výchovy je připravit každého člověka na život v multikulturní společnosti. Vychovávat lidi, kteří nemají strach z neznámého, kteří různorodost nepocítují jako nebezpečí, ale naopak vnímají odlišnost jako něco zajímavého, přitažlivého a obohacujícího. Interkulturní výchova pracuje s předsudky a stereotypy dětí, koriguje odmítavé názory a postoje, učí přijímat lidi takové, jací jsou. Na druhé straně je vede ke kritickému myšlení, k vytváření si vlastních názorů, učí střízlivě vnímat hranice tolerance. Kromě postojů a hodnot formuje u žáka poznatky a zručnosti, které mu v budoucnosti pomohou rychleji zorientovat se v jiné kultuře, rychleji číst její symboly. Jednoduše řečeno – připraví ho na život v multikulturním světě, který nás čím dál víc obklopuje. (Luptáková – Vančíková, 2009, s. 6)

„Interkulturní výchovu není možné chápat jako techniku nebo jako soubor metod, ale jako perspektivu nebo filozofii obsaženou ve všem, ovlivňující všechny aspekty života ve škole.“ (Rasanenová, 1999, s. 218)

Interkulturní výchova má svůj efekt pouze, když bude mít podobu dlouhodobého a systematického působení v atmosféře tolerance, akceptace, otevřenosti a spravedlnosti. Musí být přítomna po celou dobu školy, a to v myšlení učitelů, kteří budou cítit potřebu věnovat se této problematice. Interkulturní výchovu je třeba začlenit do školního kurikula jako přirozené téma, které bude ovlivňovat postoje a chování žáků prostřednictvím formálního, neformálního i skrytého kurikula. Interkulturní výchovu je možné realizovat v každém předmětu. Nevyžaduje si zvláštní časový prostor. Vhodným výběrem učiva a edukačních prostředků je možné současně dosahovat vytyčené cíle vyučovacího předmětu i interkulturní

výchovy. Flexibilní práci s multikulturními tématy poskytuje integrované vyučování. (Luptáková – Vančíková, 2009, s. 59-62)

Výchova dětí v rodině je závislá na kulturních vzorcích a normách charakteristických pro jednotlivá etnika a národy. Jde o styly výchovy, které jsou uplatňovány rodiči k jejich dětem, ale také o to, jak dospělí určitého etnika nahlízejí na děti a mládež, jaký charakter mají intergenerační vztahy a komunikace mezi dospělými a dětmi aj. Běžně se sdílí názor, že typická výchova dětí v českých rodinách je spíše autoritativní, kdežto v britských či nizozemských rodinách velmi liberální. Různé výzkumy prokazují, že jednotlivá etnika a národy vsutku mají své specifické normy a vzorce pro výchovu dětí nejen v rodině, ale i v institucích předškolní výchovy. Interkulturní rozdíly v rodinné výchově se nejčastěji zjišťují analýzou chování a komunikace matek k dětem. Matky z různých kulturních skupin nejsou stejně emocionální k malým dětem.

V západních kulturách rodiče nahlízejí na děti jako na individuální bytosti, tudíž se snaží o posilování jejich autonomie a nezávislosti. Ve východních kulturách rodiče chápou své děti jako pokračování sebe samých, a proto je důležitým výchovným cílem přizpůsobivost k sociálním očekáváním. Japonské a korejské matky zase zdůrazňují citový vztah a fyzický kontakt s dětmi, kdežto americké matky povzbuzují v dětech to, aby vyjadřovaly své potřeby.

Interkulturní výchova a vzdělání přispívají k vytváření respektujících vztahů mezi různými kulturami, aby bylo možno vyhnout se negativním událostem, ke kterým dochází v multikulturních společnostech, nikoli pouze v majoritní skupině, jako např. odmítání menšinové skupiny (rasismus, xenofobie), ale také mezi menšinami, jako je asimilace, akulturace, ztráta kulturních hodnot, ztráta individuální identity, opovrhování vlastní kulturou, násilná integrace a adaptace.

V České republice se dlouhodobě myšlenkami interkulturního vzdělávání zabývá vzdělávací program Varianty, jehož přístup je chápán rozsáhleji než obvykle užívaná multikulturní výchova. Interkulturní vzdělávání je vnímáno jako jedna z možných cest k rozvoji pluralitní občanské společnosti, která je založena na principu rovných příležitostí a rovnoprávnosti všech jedinců i skupin. Obecným cílem interkulturního vzdělávání je porozumění odlišnosti, rozvíjet smysl pro spravedlnost, solidaritu a toleranci v situaci neustále se zvyšující rozmanitosti ve společnosti a otevřít cestu k porozumění různým způsobům života, myšlení a vnímání světa. Interkulturní vzdělávání rovněž usiluje o zmírnění napětí ve společnosti a podporu nestereotypního pohledu na všechny její členy. V tomto zamýšleném vzdělávání se projevují jak poznatky z pedagogiky, andragogiky, psychologie,

sociologie, ale rovněž tak z kulturní antropologie, ale i filozofie a dalších společenských vědních disciplín. (Moree, 2008, s. 11-13)

K multikulturní výchově se v České republice využívá přístupů kulturně - standardního (který dosud převažuje v České republice), neboť byl dlouhou dobu hlavním vzdělávacím programem a dále přístupu transkulturního, který se v poslední době prosazuje v zahraničí, hlavně v Německu. Transkulturní přístup byl formován jako východisko z pasti stereotypizací tzv. kulturně-standardního přístupu k multikulturní výchově. Cílem transkulturního přístupu je hledání vlastního přístupu k realizaci multikulturní výchovy, inspirovaného osobním životním příběhem pedagoga i životními příběhy jeho žáků. Učitelům tedy nabízí možnost aplikace témat multikulturní výchovy v souladu s jejich osobními schopnostmi, postoji i zkušenostmi. Transkulturní přístup k multikulturní výchově je zároveň úzce propojen s dalšími průřezovými tématy, zejména s osobnostní a sociální výchovou, výchovou demokratického občana a výchovou k myšlení v evropských a globálních souvislostech.

Kulturně standardní přístup vychází z předpokladu, že etnické, národnostní a další skupiny mají specifické znaky, které utvářejí rozdíly a způsobují nedorozumění v interkulturních setkáních. Z tohoto vyplývá, že je nutno pro zlepšení vzájemných interkulturních vztahů rozdíly nejen pochopit, ale i se je naučit zároveň respektovat. (Moree, 2008, s. 12)

„Kulturně standardní přístup otevírá téma kulturní odlišnosti se snahou vysvětlit příčiny jednání druhých a uvědomit si, že perspektiva, jíž nahlížíme na svět, není pohledem universálním (tedy všemi sdíleným), ale je ovlivněna prostředím, ve kterém žijeme, a způsobem, kterým díky svému kulturnímu zázemí uvažujeme. Důrazem na historii, kulturní rituály a zvyky jiných skupin se tento přístup snaží rozšířit povědomí o kulturní rozmanitosti a zlepšit znalosti o druhých kulturách, často pak o životě v zemích, kde příslušníci těchto skupin žijí. Snaží se usnadnit první kontakt s odlišností a pomoci překonat počáteční strach z neznámého především tím, že nás alespoň dopředu seznamuje s reáliemi či specifiky, které můžeme u příslušníků té skupiny očekávat. V průběhu 90. let se kulturně standardní přístup významně prosadil v České republice, při práci s multikulturní výchovou je v naší vzdělávací praxi dosud nejvíce využíván. Na jeho základě u nás vzniklo několik výzkumných šetření a odborných prací týkajících se interkulturní komunikace a interkulturní psychologie.“ (Moree, 2008, s. 23).

Přístup transkulturní pokračuje z velké části tam, kde kulturně - standardní přístup končí a dále jej problematizuje. Klade si otázky, které z velké části souvisejí s vnímáním jednotlivých skupin, jako například: Jak poznám, že daná osoba patří k jiné skupině? Co je to kultura a jak vlastně definuje a ovlivňuje životy jednotlivců a rovněž skupin? Transkulturní přístup začíná přemýšlet o příčinách a hranicích mezi odlišností každého z nás. V oblasti multikulturní výchovy se myšlenka transkulturality objevuje od 80. let a rozvoj transkulturního přístupu je v evropských zemích spojený se vzrůstající migrací a s otevřením tržního prostoru. Tato situace sebou přináší stále intenzivnější prolínání mezi kulturami, na které transkulturní přístup upozorňuje. Transkulturní přístup klade důraz na jedinečnost každého člověka, která je formována jeho osobními zkušenostmi a prostředím, ve kterém žije (oproti předchozímu vnímání osob jako zástupců jednotlivých sociokulturních skupin). V praktické rovině tento přístup přináší více osobních příběhů, založených na zkušenostech jednotlivců se životem v multikulturní společnosti. Výhodou transkulturního přístupu je odklon od stereotypizace, která ve vztahu ke kultuře a etnicitě bývá velmi silná, a cílený rozvoj senzitivity vůči rozdílnosti a respektu ke každému jednotlivci. Transkulturalita přináší směr, která vychází z reálných zkušeností a příběhů lidí žijících v multikulturní realitě. Rovněž také přináší osobnostní přístup, který se snaží popisovat způsob, jakým různé kulturní vlivy působí na člověka a spoluvytváří jeho identitu. Také vychází z podoby každého člověka, u kterého rozkrývá různorodost jeho kulturních zkušeností.

Cíl multikulturní výchovy v rámci transkulturního přístupu je definován takto:

- naučit se reflektovat vlastní kulturní identitu a její proměny,
- naučit se vnímat kulturní rozdíly v konkrétních situacích,
- prostřednictvím tréninku tyto situace dokázat řešit. (Moree, 2008, s. 29)

2.3 Pojem kultura

Pojem kultura velmi úzce souvisí s multikulturním vzděláním, a proto je nutné se seznámit s jeho historickým vývojem a pohledem společnosti na kulturu jako celek. Je velmi obtížné definovat tento pojem. Historicky se s tímto pojmem setkáváme u Cicera v roce 45 př. n. l. a souvisí s pěstováním rostlin, protože toto slovo je odvozováno z latinského *colere* – *pěstovat* a znamenalo původně pěstování užitkových rostlin. Cicero nazval filosofii kulturou ducha a úzce souvisela se vzdělaností a použil ji jako metaforu pro překlad Platonova pojmu „péče o duši“. Z tohoto pohledu měla kultura i selektivní funkci, protože

začala rozdělovat lidi na ty, kteří ji vyznávali a měli možnost se vzdělávat, a na ty, kteří tuto možnost neměli a byli označováni jako nekulturní a nevzdělaní. Zhruba od 16. století se používá pro označení lidských činností, a to zejména uměleckých, mezi něž patří literatura, umění, hudba, věda, filosofie. (Soukup, 2004, s. 13-15)

Kulturu lze chápat v širším pojetí jako všechno, co vytváří lidská civilizace, tedy jednak materiální výsledky (artefakty) lidské činnosti, jako jsou např. obydlí, nástroje, oděvy, plodiny, průmysl, dopravní a telekomunikační systémy, jednak duchovní výtvořiny lidí, jako je umění, náboženství, morálka, zvyky, vzdělávací systémy, politika, právo aj. (Průcha, 2007, s. 45)

Podle užšího pojetí (uplatňovaného v kulturní antropologii a také v interkulturní psychologii) je pojem kultura vztahován spíše k projevům chování lidí, tedy kulturou určitého společenství se míní jeho zvyklosti, symboly, komunikační normy a jazykové rituály, sdílené hodnotové systémy, předávané zkušenosti, zachovávaná tabu. (Průcha 2007, s. 45).

Dle sociologického slovníku je kultura souhrn prostředků a mechanismů specificky lidské adaptace k vnějšímu prostředí. Představuje program činnosti jednotlivců a skupin, který je fixovaný sociokulturními stereotypy a předávaný prostřednictvím kulturního dědictví. Kultura vystupuje v podobě výtvořin lidské práce, sociokulturních regulativů, idejí, institucí organizujících lidské chování.

Jako další pohled můžeme použít definici amerického antropologa Murphyho, který uvádí, že kultura je celistvý systém významů, hodnot a společenských norem, kterými se řídí členové dané společnosti a které prostřednictvím socializace předávají dalším generacím. (Murphy, 1998, s. 32)

Již z těchto uvedených příkladů definic pojmu kultura můžeme vidět, že definovat tento pojem je velmi náročné a skýtá poměrně široké spektrum náhledů na tuto problematiku. Jedná se totiž o velmi složitý celek.

Jedním z přístupů, jak se dívat na kulturu je tzv. kulturní pluralita, která připisuje jednotlivým národům, etnikům, rasám atd. to, že mají svoji specifickou kulturu a tyto lze považovat za rovnocenné, a proto je nutno vzájemné rozdíly v kulturách respektovat a tolerovat. Nelze tedy považovat kulturu jednoho národa za nadřazenou jinému, přestože se zdá být na první pohled třeba primitivnější. Tento přístup bývá nazýván kulturním relativismem.

Opačný postoj lze označit jako etnocentrismus, který hodnotí, interpretuje a poznává okolní svět z perspektivy vlastního etnického společenství. S tímto postojem se můžeme setkat právě již od starého Říma, který neuznával zvyky barbarských kmenů, až do současnosti, kdy projevem tohoto postoje bývá právě nepochopení mezi národy s projevy nadřazenosti, které se bohužel objevovaly i v učebních pomůckách, kdy hodnotily určitou kulturu jako vysoký standart a jiné kultury jako podřadné. (Průcha, 2007, s. 34-36)

V oblasti výchovy dětí se setkáváme s pojmem tzv. „kulturních vzorců“, jedná se o naučená a závazná schémata pro jednání ve standardních situacích, navenek vystupujících v podobě obyčejů, mravů, zákonů a tabu. Tyto kulturní vzorce jsou předávány z generace na generaci a významnou měrou tedy ovlivňují výchovu dětí. Tuto teorii rozpracovala ve svém díle významná americká antropoložka Ruth Benedictová (1887-1948), která se orientovala na popis chování indiánských kmenů. (Průcha, 2007, s. 46)

Z těchto pohledů je tedy člověk nositelem kultury, kultura nemůže existovat mimo člověka, protože on je jejím tvůrcem a v jeho činnosti se projevuje to, co si již během vývoje osvojily předchozí generace a toto poselství je i dále předáváno. Multikulturní vzdělání založené na znalostech odlišností jednotlivých národů přispívá ke sblížení mezi nimi a k odstranění bariér.

2.4 Multikulturní společnost

Multikulturní společnost je společenský systém, se kterým se v dnešní době setkáváme, skládající se z různých sociálních skupin, které jsou vnitřně diferencovány. Multikulturní společnost je založena na soužití lidí s odlišným jazykovým, kulturním, náboženským a rasovým původem. Tento fakt je dán díky otevřenosti převážné většiny politických systémů, které umožňují svobodně cestovat a rovněž pobývat cizincům na svém území zákonem stanoveným způsobem. Prostřednictvím toho dochází ke střetávání různých kultur na jednom území, a to jednak z pohledu kulturních tradic, které jsou předávány z generace na generaci, ale rovněž se zde střetávají nové kulturní prvky, které se vyvíjí v každé společnosti evolučním způsobem. Dá se říci, že velké změny v oblasti kultury každé společnosti se odehrávají již v rámci života jedné generace.

Dle Petrucijové se společnost dělí na monokulturní a multikulturní společnost.

Monokulturní společnost je dalším příkladem společnosti. V dnešní době se s ní setkáme jen výjimečně. Tato společnost je založena na soužití lidí stejného jazykového, kulturního a náboženského a rasového původu. Kdežto multikulturní společnost je založena

na soužití lidí s odlišným etnokulturním, jazykovým, náboženským a rasovým původem. (Petrucciová, 2005, s. 50)

„Na makro úrovni se dnes ve světě prosazují zhruba tři základní modely migrační politiky. Lze je charakterizovat takto (Castles, 1995, Castles a Miller, 1993):

1. *„Diskriminační model je založen na dočasném a návratném pobytu cizinců. Imigranti jsou začlenění do určité společenské sféry (např. trh práce), ale není jim umožněno vstoupit do ostatních oblastí, jako je např. do široce diferencovaného systému sociální péče, nemohou získávat občanství, participovat se na politickém životě (účastnit se voleb) apod. Právní mechanismy i praxe působí ve směru odrazení, znemožnění přístupu cizincům do mnohých sfér života, což ve svém důsledku cizince socioekonomicky znevýhodňuje. Například Německo, Švýcarsko a Rakousko dnes víceméně praktikují tento model.“*
2. *Asimilační model stojí na jednostranném procesu rychlé a „jednoduché“ adaptace imigranta do nové společnosti. Očekává se, že na rychlé umožnění získání občanství, práv a povinností majoritní populace imigrant zaplatí ztrátou svého mateřského jazyka, svých specifických kulturních a sociálních rysů, což má vést k rychlé asimilaci do majoritní společnosti. Nejblíže tomuto modelu je imigrační politika a praxe Francie.*
3. *Multikulturální (pluralitní) model podporuje odlišnosti minority od majoritní populace. Obě se liší jazykem, kulturou sociálními vztahy i spolkovým životem po několik generací. Imigrantům jsou dána stejná práva ve všech společenských sférách, aniž by se očekávalo, že se vzdají svých specifík. Naopak na specifikace minorit se staví a stát všemožně intervnuje ve směru podpory jejich rozvoje. Kanada, Austrálie, Švédsko, ale do jisté míry i Nizozemsko a USA dnes reprezentují tento model.“ (Šišková, 2001, s. 25)*

Česká republika díky svému historickému vývoji patřila po dlouhá léta k zemím, které byly před přílivem cizinců ze zahraničí uzavřeny, a to hlavně naše západní hranice. Právě díky tomu jsme neměli dostatek zkušeností s velkým počtem národností, které jsou od nás odlišné, vyznávají jiné hodnoty, tradice, hovoří jiným jazykem. I když od roku 1989 již uběhlo poměrně hodně let, kdy se situace výrazně změnila a u nás se objevuje poměrně velké množství cizinců z různých zemí, my máme poměrně neomezené možnosti cestovat a poznávat, stále přetrvává strach z neznáma, z něčeho jiného, než na co jsme zvyklí – xenofobie. (Šišková, 2001, s. 9)

3 Trendy v současné multikulturní výchově

3.1 Multikulturní výchova v českých školách

Za posledních dvacet let prošel v České republice vzdělávací systém značným vývojem, ale stále tato transformace není dokončena. Před rokem 1989 bylo vzdělávání v naší republice na všech úrovních ovlivňováno politickým režimem (socialismem). Tento nedovoloval, aby byl obsah učiva interpretován jinak, než jak jej určoval stát. Teprve po roce 1989 se rovněž začala měnit i podoba českého školství. V souvislosti s otevřením hranic a s celkovou proměnou politického systému po roce 1989 se postupně uvolňovala oblast vzdělávání, která prošla procesem výrazné transformace. Vznikaly nové učebnice, zakládaly se nestátní typy škol a obsah vzdělávacího kurikula se naplňoval více způsoby. Dvacátá léta znamenala pro české školství celou řadu změn, trvalo více než deset let, než vstoupil v platnost nový školský zákon (do té doby byl stále v platnosti zákon z roku 1984) a byly zformulovány reformní vzdělávací dokumenty. Nový školský zákon č. 561/2004 představuje zásadní posun v procesu proměny českého vzdělávacího systému. Nový zákon byl navržen vládou, ale vytvoření nových vzdělávacích dokumentů bylo svěřeno dvěma odborným institucím. Tvorbu pro mateřské a základní školy a gymnázia dostal na starost Výzkumný ústav pedagogický v Praze, návrh kurikula pro ostatní školy a učiliště připadl Národnímu ústavu odborného vzdělávání. Obě tyto instituce připravovaly veškeré podklady a směrnice vztahující se ke vzdělávacím dokumentům. Výzkumný ústav pedagogický připravil metodický manuál, neboť školám poskytuje základní orientaci v dovednostech, které mají získat jejich studenti – tzv. rámcový vzdělávací program. Školy mají na jedné straně povinnost se těmito programy řídit, ale na druhé straně mají svobodu v tom, jakým způsobem programy naplní. Každá škola musí ještě vypracovat svůj vlastní školní vzdělávací program, který bude obsahovat konkrétní vzdělávací program, který bude založený na směrnících. (Moree, 2008, s. 34-37)

„Základní myšlenkou rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělání je přesun pozornosti na osobnost konkrétního žáka – jeho individuální potřeby a možnosti, důraz na aktivizující a motivační učební metody a také nově vymezená témata a cíle základního vzdělávání odpovídající výzvam současného rychle se rozvíjejícího světa.“ (Moree, 2008, s. 37)

Dle zprávy vydané odborem školství, mládeže a tělovýchovy Magistrátu města Brna v roce 2008, který předpokládá vývoj v této oblasti až do roku 2013, lze konstatovat, že směry vývoje obecního školství směrem do budoucnosti jsou dány přijatými dokumenty, a to dlouhodobým záměrem vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR z roku 2007, který je zpracován v souladu s § 9 zákona č. 561/2005 Sb., o předškolním základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání (školský zákon) a dále „dlouhodobým záměrem vzdělání a rozvoje vzdělávací soustavy v Jihomoravském kraji z roku 2006. Tento materiál zpracovává komplexně danou problematiku se směry jejího vývoje až do roku 2013.

Ročně nastupuje v současnosti do prvních tříd základních škol asi 3400 dětí a roku 2013 by se měl tento počet zvýšit až na téměř 4000 dětí. Celkově v roce 2011 studovalo na základních školách 24 425 dětí. V oblastním vzdělávání byly stanoveny celkem tři základní směry pro předškolní a základní vzdělávání, a to tzv. rámcové vzdělávací programy a školní vzdělávací programy, dále celoživotní učení pro všechny, které se odehrává zvláště ve střediscích volného času a zajištění rovného přístupu ke vzdělání. Zaměření brněnských škol a jejich vzdělávacích programů je velmi různorodé.

Objevují se v nich prvky alternativních a inovativních pedagogických směrů jako je např. „daltonská pedagogika“, která dává pedagogům volný prostor k podpoře iniciativy, svobody a pocitům radosti žáků. Montessori pedagogika umožňuje respektovat pracovní tempo každého žáka, žáci pracují samostatně i ve skupinách, aktivně se zapojují do výuky a jsou vedeni k sebehodnocení. Podporována je spolupráce rodiny a školy. Waldorfská pedagogika usiluje o celkový rozvoj žáků v oblasti citu, vůle a rozumu. Důraz je kladen na pochopení toho, co je pro vývoj člověka nejdůležitější v každém období jeho života.

Předškolní vzdělávání v Brně se zaměřuje na úzkou spolupráci rodiny a školy a chce tak pomáhat překonat různé sociální a kulturní rozdíly a pomáhat tak vytvořit vhodnou startovací pozici pro všechny žáky na základních školách. Preferován je v současné době osobnostní přístup s prvky alternativního vzdělávání. Ve svých vzdělávacích programech se předškolní zařízení zaměřují i na výuku cizích jazyků, rozvíjení pohybových a kulturních aktivit.

Základní vzdělávání ve městě Brně se odehrává v 65 základních školách. Cílem již výše zmíněné kurikulární reformy je vytvoření efektivnějších vzdělávacích programů, mimo jiné se zkvalitněním výuky jazyků a podpory různorodosti nabídky základního školství. Důraz je kladen na práci s rodinami a jejich zapojení do různých sportovních a kulturních aktivit,

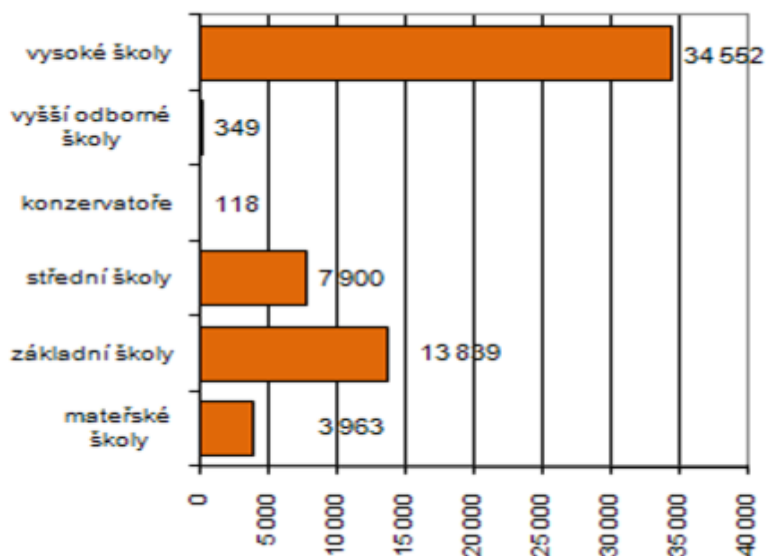
kteří vedou ke sblížení mezi žáky, ale i mezi rodinou a školou. Cílem je přeměnit tyto základní školy na tzv. „centra vzdělanosti“ v dané lokalitě.

Město Brno podporuje i mezinárodní aktivity škol, a to především formou spolupráce s partnerskými školami v zahraničí. Záměrem je opětovně zvýšit jazykovou vybavenost u žáků, podpořit osobní kontakty na mezinárodní úrovni, a to jak mezi žáky, tak i mezi pedagogy. Partnerskými školami jsou školy v Utrechtu, Stuttgartu, Leedsu a Sankt Pöltenu. Děti zahraničních odborníků mohou v Brně studovat na ZŠ Čejkovická, kde je výuka vedena v cizím jazyce.

Celý tento projekt by měl na území města Brna vést k vytvoření efektivní sítě mateřských a základních škol a přitom respektovat demografický vývoj populace. Školy by se měly stát otevřenějšími pro širokou veřejnost s bohatou nabídkou volnočasových aktivit, mimo jiné by měly vytvořit podmínky pro vzdělávání dětí zahraničních pracovníků, ale i sociálně znevýhodněných jedinců a též rozvíjet mezinárodní spolupráci. (Dle zprávy Odboru školství, mládeže a tělovýchovy MM Brna, Oblast předškolního a základního vzdělávání, Únor 2008)

K dokreslení celkové situace jsou uvedeny grafy, které dokumentují počty cizinců studujících v ČR na základních, středních a vysokých školách, z nichž je zřejmé, že cizinci u nás studují především na vysokých školách a jedná se o slovenské studenty, kteří nemají jazykovou bariéru a i vzdálenosti jsou pro ně dostupné. Předškolní vzdělávání využívá asi jen čtvrtina dětí, které následně nastupují na základní školu, což se jeví jako nedostatek s ohledem na snadný přechod na základní školu. Studium na základních školách je z národnostního hlediska téměř vyrovnané, zastoupení jsou hlavně děti z Ukrajiny, Vietnamu, Slovenska a Ruska. Toto zastoupení odpovídá i celkovému přílivu cizinců do ČR.

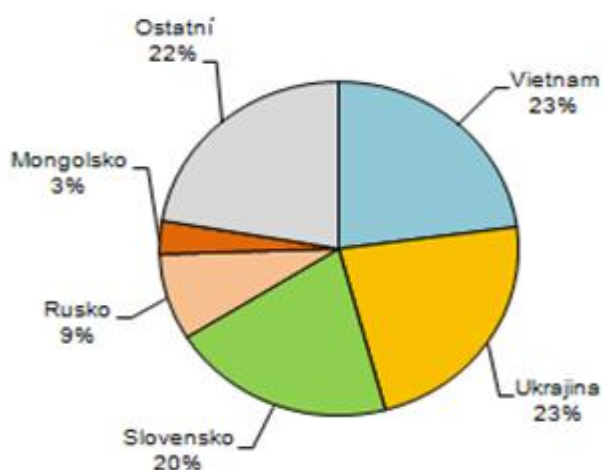
Graf č. 4.: Počty zahraničních studentů na různých typech škol – školní rok 2009/2010

Zdroj: www.czso.cz

Z výše uvedené tabulky je zřejmé, že největší příliv zaznamenávají základní a vysoké školy. U vysokých škol je tento trend dán přílivem zahraničních studentů ze Slovenské republiky. Poměrné zastoupení dle národností na základních a vysokých školách je uvedeno níže.

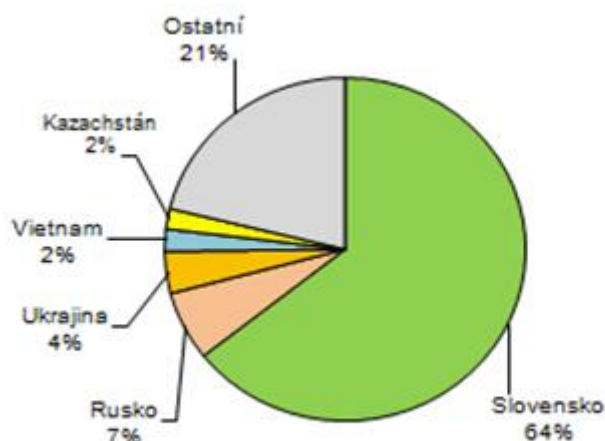
Graf č. 5.: Cizinci na základních školách v ČR podle státního občanství 2009/2010

Zdroj: www.czso.cz

Na základní školy přicházejí hlavně děti ukrajinské, vietnamské, slovenské a ruské národnosti, což odpovídá i poměru dle národnosti u cizinců přicházejících do ČR. Jde tedy o cizince, kteří se zde již usadili nebo dlouhodobě pobývají. O tom jak tyto děti zvládají základní školu a jakým způsobem zde probíhá výuka, hovoří následující kapitoly.

Graf č. 6.: Cizinci na vysokých školách v ČR podle státního občanství 2009/2010

Zdroj: www.czso.cz

Na vysoké školy přichází nejvíce studentů ze Slovenské republiky, a to 64%, což je dáno praktickou neexistencí jazykové bariéry a možnosti uznání dosaženého vzdělání v jejich rodné zemi, je patrné, že na vysokých školách děti z Ukrajiny či Vietnamu studují již v menším zastoupení.

3.2 Multikulturní soužití na Brněnsku

Brno je významné středoevropské město, v němž docházelo ke střetávání různých kultur a jejich vzájemnému ovlivňování. Z historického pohledu to byly především kultury slovanského, německého a židovského etnika. Soužití těchto kultur bylo velmi poklidné, a to až do třicátých let 20. století, kdy došlo ke změně v souvislosti s historickými událostmi a druhou světovou válkou, pronásledováním Židů a Slovanů, nuceným odchodem Němců a dalšími událostmi. Následně došlo vlivem totalitního režimu stejně, jako v celé republice k tomu, že Brno bylo po stránce národnostní téměř homogenní a ke konfliktům mezi jednotlivými etniky téměř nedocházelo, rovněž však byly kulturní zvyky jednotlivých

národností spíše potlačovány, o jejich rozvoji s cílem začlenění do majoritní společnosti se nedá téměř mluvit. (Vraspír, 2007, s. 4)

Po roce 1989 podobně jako v celé České republice došlo i v Jihomoravském kraji ke zvýšenému přílivu cizinců hlavně ze třetích zemí, ti se v našem kraji usidlují natrvalo, a to i přes v poslední době zhoršující se ekonomickou situaci. V celkovém počtu příchozích cizinců se Jihomoravský kraj v rámci ČR umístil na třetím místě. Nejvíce cizinců se usazuje v průmyslových metropolích jako je Brno, poměrně nízké procento cizinců ze třetích zemí se usídluje na Břeclavsku a Hodonínsku, zde tvoří nejpočetnější skupinu cizinců Slováci. Většinu přistěhovalců tvoří muži, a to až 60%. Nejvyšší procento přistěhovalců přichází z východní Evropy, a to hlavně z Ukrajiny, dále pak z Vietnamu a dalších zemí. Dlouhodobé pobyty pak převažují u těch přistěhovalců, u nichž dochází k vysokému nárůstu za dané období.

Tab. 2.: Počet cizinců v Jihomoravském kraji k 31. 12. 2011

Kraj/okres pobytu	Celkem	Trvalý pobyt	Ostatní typy pobytu
Jihomoravský kraj	35 449	17 220	18 229
Blansko	1 970	1 152	818
Brno - město	20 770	9 175	11 595
Brno - venkov	4 915	2 626	2 289
Břeclav	2 118	1 185	933
Hodonín	1 858	1 045	813
Vyškov	1 433	739	694
Znojmo	2 385	1 298	1 087

Zdroj: www.czso.cz

3.3 Národnostní menšiny v Brně a okolí

„V Brně žijí již po desetiletí příslušníci národnostních menšin, kteří založili své vlastní organizace zaměřené na udržování mateřského jazyka a kulturních hodnot svého národa. V současné době zde působí celkem 16 organizací deseti národnostních menšin, a to bulharské, chorvatské, maďarské, německé, polské, romské, ruské, rusínské, řecké a slovenské. Město poskytuje organizacím národnostních menšin finanční dotace ze svého rozpočtu na jejich kulturní aktivity. V uplynulém pětiletém období se výše dotace pohybovala kolem 800 tisíc Kč.“ (Vraspír, 2007, s. 4)

„V roce 2000 byl zřízen Výbor pro národnostní menšiny Zastupitelstva města Brna (dále jen ZMB), jehož činnost je zaměřena na ochranu kulturních růzností národnostních a etnických menšin, podporu vzájemného kulturního dialogu mezi majoritou a minoritami a podporu sociální integrace minoritních etnik na principech rovnosti a vzájemného porozumění. Výbor pravidelně zasedá každý měsíc, zprávu o činnosti podává dvakrát ročně ZMB. Členové výboru mimo jiné projednávají a doporučují ZMB k financování projekty organizací národnostních menšin z rozpočtu města Brna. Jedná se většinou o různé vzdělávací projekty, zaměřené na uchování jazyka a tradice menšin, plesy, výroční schůze, pořádání výstav a kulturních představení. Projekty dále obsahují i náklady na provozní účely, nákup literatury a audiokazet v příslušném jazyce národnostní menšiny apod.“ (Vraspír, 2007, s. 4-5)

Finanční podpora těchto aktivit je realizována tím způsobem, že předsedové jednotlivých organizací národnostním menšin podepisují smlouvy na každý kalendářní rok. Sledováním vývoje situace cizinců v Brně se zabývá od roku 2001 Poradní orgán pro otázky integrace cizinců, tomuto výboru předsedá zastupitel města Brna. Jeho vznik byl dán doporučením Ministerstva vnitra a je složen z pracovníků magistrátu a externích odborníků, jeho hlavním úkolem je monitoring a analýza situace v Brně, a to z pohledu bydlení, sociálních nepokojů, vzdělávání, zdravotnictví, školství. Zasedání tohoto orgánu se konají většinou dvakrát ročně. Práci tohoto orgánu lze hodnotit velmi pozitivně, Brno je jedním z mála měst v ČR, kde se samospráva takto angažuje v otázkách cizinců, chce dosáhnout přívlastku „Brno – multikulturní město s otevřenou náručí nejen pro přicházející cizince“.(Vraspír, 2007, s. 5-6)

Podle Vraspíra v současné době působí na území města Brna asi 16 organizací deseti národnostních menšin. (Vraspír, 2007, s. 8-20)

Ruská sdružení – Asociace ruských spolků v České republice, která navazuje na podobná sdružení působící na našem území již za první republiky. Toto sdružení se snaží rozvíjet kulturní i hospodářské styky mezi oběma zeměmi. Dále je to Ruské kulturní osvětové sdružení na Moravě, které se zabývá převážně kulturní a publikační činností.

Bulharská sdružení – Bulharské kulturně-osvětové sdružení v Brně, je pokračovatelem Bulharského klubu založeného v roce 1957, působí hlavně v kulturní oblasti, kdy propaguje bulharský folklor. Občanské sdružení Pirin bylo založeno v roce 2002, působí v kulturní oblasti, věnuje se lidovým tancům, usiluje o integraci do většinové společnosti.

Sdružení pro Bulharsko, občanská společnost, bylo založeno v roce 2001, má svoji internetovou stránku, jeho hlavní činností je podpora a propagace česko-bulharských vztahů.

Německá sdružení – Německý jazykový a kulturní spolek Brno byl založen v roce 2001, usiluje hlavně o udržení a znovuoživení tradic v rámci německé komunity. Brněnské sdružení občanů německé národnosti v ČR vzniklo v padesátých letech minulého století a v dnešní době se snaží zachovat tradiční církevní slavnosti, pořádá poznávací zájezdy k připomenutí významných míst a osobností. Německé kulturní sdružení, region Brno se zaměřuje na kulturní a vzdělávací aktivity.

Slovenská sdružení – Obec Slovákov v Brně vznikla v roce 1993 a zabývá se šířením národního povědomí, pořádá kulturní večery, výstavy, sportovní a turistické akce. Folklorní sdružení Púčik se, jak název napovídá, hlásí k slovenským folklorním zvyklostem, které se snaží rozvíjet a propagovat.

Polské sdružení – Polský klub v Brně Polonus rozvíjí národní a jazykovou identitu, podporuje kulturní výměnné akce, organizuje vzpomínkové společenské akce, ale i akce pro děti.

Řecká sdružení – Řecká obec Brno podporuje rozvoj řecké identity, zvláště řeckého jazyka, organizuje řecké státní svátky. Lyceum Řekyň v ČR je známo jako organizace pro udržení kulturního dědictví. Nadační fond Hellenika je nejstarší řeckou organizací působící u nás, sehrává důležitou roli při pořádání a finanční podpoře kulturních aktivit.

Romská sdružení – Společenství Romů na Moravě, bylo založeno v roce 1991 a jeho hlavním cílem je integrace Romů do společnosti, soustřeďuje se na vzdělávání romských dětí a mládeže.

Společnost přátel jižních Slovanů usiluje o rozvoj aktivit celkově sedmi národnostních menšin a etnických skupin, rozvíjí styky s mateřskými zeměmi především v kulturní oblasti.

Společnost přátel Podkarpatské Rusi byla založena v roce 1992 a pořádá pravidelné kulturní akce zaměřené na poznání historie, podporuje rozvoj přátelských aktivit, příbuzenských vztahů a spolupráci s různými občanskými sdruženími.

Svaz Maďarů – Brno svoje úsilí zaměřuje na zachování a rozvoj kultury a základů národnostní identity.

Z výše uvedeného výčtu je zřejmé, že na území města Brna působí velmi pestrá paleta krajských spolků, která dostává prostor pro svoji činnost a může tak obohatit naši kulturu o nové prvky a přispět k pochopení kulturních odlišností a integraci cizinců. (Vraspír, 2007, s. 20)

Nezastupitelnou roli při integraci cizinců musí mít stát a jím řízené správní úřady, protože stát je odpovědný jak za regulaci přílivu cizinců a tím ochranu majoritní společnosti před nežádoucími sociálními jevy, tak i na druhé straně za dodržování lidských práv cizinců, kteří zde žijí po nějakou přechodnou dobu nebo zde chtějí i trvale zůstat. Mezi tyto organizace patří krajské úřady, magistráty, kancelář veřejného ochránce práv, úřad pro mezinárodní ochranu dětí, úřady práce, policie, školské úřady, zdravotní pojišťovny, správa sociálního zabezpečení, živnostenské úřady a další. Většinou města nevytvářejí speciální orgány, které by se specializovaly na tuto problematiku. V tomto je výjimkou Magistrát města Brna, kde vznikl na podporu integrace cizinců Poradní orgán pro migraci a integraci přistěhovalců ve městě Brně. Činnost tohoto poradního orgánu spočívá v tom, že se v určitých časových úsecích scházejí zástupci samosprávy, školského úřadu, policie, úřadu práce, školského úřadu, neziskového sektoru a vedení města Brna. Aktivita tohoto orgánu tkví především ve finanční a organizační podpoře kulturních, sportovních a jiných akcí. Jednou z možností jak obohatit tuto nabídku je spolupráce mezi státními orgány a neziskovými organizacemi, důležitou a podstatnou roli v tomto hraje zapojení samosprávy do tohoto procesu. Bohužel činnost neziskových organizací je v současné době orientována převážně na Brno a jeho blízké okolí, a i proto v ostatních částech Jihomoravského kraje není tato spolupráce příliš rozvinuta. (Vraspír, 2007, s. 6-7)

Velmi významné postavení na poli integrace cizinců hraje Jihomoravské centrum na podporu integrace cizinců. Informace o tomto centru je možno získat na internetových stránkách Jihomoravského kraje. Toto centrum vzniklo za podpory Evropské unie. Centrum se zabývá zprostředkováním kontaktů s dotčenými organizacemi, které se podílejí na integraci cizinců, bezplatným přístupem na internet, zapůjčením cizojazyčné literatury, přednáškami, semináři, asistencí při jednání s úřady a dalšími. Cílem centra je zvýšení úspěšnosti při začleňování do společnosti, zvyšování znalosti českého jazyka, podpora ekonomické soběstačnosti, podpora sociálně-ekonomické orientace ve společnosti, jedná se při tom o bezplatné služby, aby jejich přístupnost byla co nejširší. Centrum se snaží svoji činnost prezentovat na svých stránkách (www.cizincijmk.cz). Centrum vytváří i programy pro děti, a to jak cizinců, tak i majoritní společnosti formou pořádání zábavných akcí, ale i přednášek.

Jednou z významných aktivit Centra je podpora festivalu Jeden svět. Tento festival se zabývá především dodržováním lidských práv a je pořádán společností Člověk v tísni.

Jedním z příkladů zapojení škol do integrace dětí cizinců do společnosti je základní škola na Staňkově ul. v Brně. Na této škole průběžně studuje několik desítek dětí cizinců, a to jak ze zemí EU, tak i třetích zemí. Tento projekt vznikl za finanční podpory EU a Jihomoravského kraje. Děti jsou na této škole začleňovány do běžných tříd a zde probíhá jejich integrace. Takto zvolený postup předpokládá zavedení individuálních studijních plánů. U příchozích žáků probíhají vstupní jazykové testy. Děti cizinců se pak učí o české kultuře, zvyklostech, dějinách apod. Škola se však snaží prezentovat nejen českou kulturu cizincům, ale i kulturu cizích státních příslušníků našim občanům. Tento projekt je všeobecně považován za velmi úspěšný a vedoucí k začlenění dětí cizinců do majoritní společnosti.

3.4 Nevládní neziskové organizace

Zapojení nevládních neziskových organizací zaujímá nezastupitelné místo v integraci cizinců. Tyto organizace nemohou nikdy úplně nahradit státní orgány, ale svojí aktivitou vytvářejí více jak velmi účinnou nástavbu vládního programu integrace a mezi jednotlivými národnostními menšinami jsou respektovány a uznávány. Mezi tyto organizace na Brněnsku patří Organizace pro pomoc uprchlíků – OPU Brno, Sdružení občanů zabývajících se emigranty – SOZE, Diecézní charita Brno, Nesehnutí Brno. (Vraspír, 2007, s. 8)

Sdružení občanů zabývajících se emigranty – SOZE

SOZE je nevládní nezisková organizace, jejímž posláním je poskytování pomoci uprchlíkům a dalším kategoriím cizinců, přicházejících do České republiky. Tato pomoc spočívá v bezplatném právním, sociálním a psychologickém poradenství, v realizaci volnočasových a vzdělávacích programů a v komplexní sociálně-právní asistenci dlouhodobě usazeným cizincům a uznaným azylantům v namáhavém procesu integrace do majoritní společnosti. (www.soze.cz)

Ve svých programech se SOZE zabývá výukou češtiny pro děti, které se konají právě v centru pro podporu integrace cizinců, dále pořádá den lidských práv, který má za úkol připomenout si základní lidská práva a nutnost jejich respektování. V rámci tohoto dne jsou pořádány různé workshopy, promítání filmů s danou tematikou. Pro zlepšení vzájemného poznání jsou představovány jednotlivé země, odkud uprchlíci pocházejí. Další aktivitou

SOZE je pořádání Mezinárodního dne dobrovolníků, který informuje o činnosti dobrovolníků působících v rámci centra, jež pomáhají s integrací cizinců formou výstav fotografií a dalšími ukázkami jejich práce. SOZE pořádá rovněž různé semináře na aktuální témata, jako jsou: „Pragmatická kompetence a identita“ nebo „Cizinec ve třídě“. Ve spolupráci se základní školou na Staňkově ul. pořádá den otevřených dveří v této škole, aby přiblížilo možnosti vzdělávání dětí cizinců. (Vraspír, 2007, s. 21)

Diecézní charita Brno – Celzus – oddělení poradenství a multikulturních aktivit

Další nevládní neziskovou organizací je Diecézní charita Brno – Celzus. Cílovou skupinou této organizace jsou cizinci a migranti, kteří se ocitají v obtížné situaci, jsou to cizinci, kteří žádají o udělení mezinárodní ochrany a osoby s již uděleným azylem. V rámci svých služeb nabízí sociální a právní poradenství, zprostředkování kontaktu, pomoc při uplatnění svých práv, stručnou informaci o právním prostředí v ČR a EU, pomoc při zajištění ubytování, asistenci při jednání na úřadech, poradenství v pracovně právních vztazích, v oblasti zdravotního pojištění a i materiální pomoc.

V rámci programu „Multikultivity“ připravuje charita různé pořady pro širokou veřejnost, což má přispět k podpoře tolerance a zamezení xenofobie. Jedním z nich je filmový projekt „Dalekohled“, který uvádí filmy, jež vypovídají o domovských státech cizinců, jejich problémech při soužití s většinovou společností, ale přibližují i jejich zvyklosti a seznamují nás tak s jejich kulturou. Tyto filmy se promítají většinou jednou týdně.

Dalším projektem je tzv. „Dílna světové kuchyně“, kterou charita pořádá jednou měsíčně a i takto se snaží přiblížit různé kultury touto zábavnou formou, která je v dnešní době stále více populární. Na těchto večerech je možno ochutnat a seznámit se tak přímo s tradičními pokrmy a je dána možnost i diskuze s účinkujícími. V prostorách Staré radnice v Brně se konají taneční večery, které přibližují návštěvníkům kulturu jednotlivých zemí.

Ve spolupráci s Pedagogickou fakultou Masarykovy university Brno jsou pořádány výukové programy pro děti na základních školách, kdy studenti si připravují jednotlivé vzdělávací programy na zadaná témata. Tyto programy však narážejí na finanční problémy a v minulosti byly pozastaveny. Vzhledem k tomu, že Brněnská charita se angažuje velmi na poli integrace cizinců, lze doufat, že se jí v budoucnu dostane větší finanční podpory, aby mohla dále rozvíjet svoje aktivity.

Dále lze zmínit oblastní charitu v Třebíči, která poskytuje pomoc několika desítkám ukrajinských přistěhovalců. Pečují zde o seniory dle jejich potřeb spočívající v lékařské péči, duchovní péči, ale i materiální, jakou je donáška jídla. Pro seniory jsou organizovány zájezdy do jejich domoviny. Charita ze Znojma významně podpořila zprovoznění dětských domovů na Ukrajině. Tyto domovy jsou rodinného typu, žijí zde tedy a s jejich rodiči je udržován kontakt, aby se děti jednou mohly vrátit do svých domovů. Oblastní Charita Hodonín se podílela na rekonstrukci domu s pečovatelskou péčí v Rumunsku, zde působí i české pečovatelky. Diecézní Charita Brno se věnuje sirotkům ze Zimbabwe. Poskytuje dětem školní pomůcky, stravu, oblečení a pečuje i o děti předškolního věku a připravuje je na pravidelnou školní docházku. (Vraspír, 2007, s. 21)

Organizace pro pomoc uprchlíkům – OPU Brno

Organizace pro pomoc uprchlíků (dále jen „OPU“) byla založena pro pomoc uprchlíkům a cizincům v nouzi v roce 1991. Orientuje se převážně na cizince a uprchlíky ze třetích zemí, svoje pobočky má v Praze, Brně, Českých Budějovicích a Plzni. ZOPU se zaměřuje především na cizince a uprchlíky, kteří se ocitli v nouzi, jejichmi nosnými tématy jsou vzdělávací programy. OPU je členem Evropské rady pro uprchlíky, členem Výboru pro lidská práva, Komise pro integraci azylantů při MV ČR, z čehož plyne, že se jedná o velmi respektovanou organizaci, a to i z mezinárodního hlediska. OPU poskytuje na svých pobočkách odborné sociální poradenství, jehož cílem je zlepšit orientaci cizinců při hledání práce, zapojení do vzdělávacích procesů, hledání bydlení atd. V roce 2010 bylo poradenství orientováno na vzdělání, pořádání různých jazykových kurzů, na zdravotní péči, bydlení. Projekt „Blokový grant – NROS“ v roce 2010 byl orientován na zapojení cizinců do majoritní společnosti v Jihomoravském kraji, proběhlo asi 20 přednášek, které navštívilo asi 800 lidí., přednášky byly určeny nejen pro úředníky státních orgánů, ale i studenty.

V roce 2011 se rozběhl projekt „Uplatněte se“ i v rámci Jihomoravského kraje a měl by přinést zlepšení informovanosti cizinců o možnostech uplatnění na pracovním trhu. Dalším ze zajímavých projektů můžeme zmínit projekt „Na startu“, který je zaměřen na nezletilé cizince, kterým má usnadnit přechod z výchovných zařízení do běžného života, a to především v otázkách hledání bydlení a pracovního uplatnění.

V jihomoravském kraji OPU nabízí již tři roky sociálně právní a sociálně kulturní poradenství, které je zaměřeno především na získání pracovních míst. Ve svém centru na ulici

Mezírka uskutečnilo OPU několik kurzů orientovaných na zvládnutí výpočetní techniky. Dle OPU v Brně připravila několik přednášek orientovaných na žáky základních, středních a vysokých škol, které se týkaly cizinecké problematiky.

Mezi vzdělávací programy, které jsou orientovány na mládež, můžeme zařadit projekt „Jsme lidé jedné Země“, který je zaměřen především na otázky rasismu a xenofobie. Do tohoto programu byli zařazeni žáci základních škol i v Jihomoravském kraji. Dalším obdobným projektem je „Svět v pohybu“, kterých se v Jihomoravském kraji zúčastnili žáci ZŠ Letní pole a ZŠ Husova.

Při tomto výčtu aktivit nelze nezmínit, že na činnosti OPU se z velké části podílejí dobrovolníci a to až v počtu několika desítek, kteří v rámci tzv. „mentoringu“ se setkávají s přidělenými klienty, kterým podávají základní informace o právním prostředí ČR, jejich možnostech uplatnění na trhu práce, vzdělání atd. Partnerem této organizace je Jihomoravský kraj. (www.opu.cz)

Nesehnutí Brno

Nesehnutí Brno je nezávislé sociálně ekologické hnutí, které má poměrně široké spektrum působnosti a zabývá se ochranou životního prostředí, ale i ochranou lidských práv včetně práv cizinců. Sdružení bylo založeno v roce 1997 odštěpením od Hnutí Duha. Nejprve se jednalo o protesty proti výrobě a obchodování se zbraněmi a dostavbě jaderné elektrárny v Temelíně. Dalšími významnými aktivitami tohoto sdružení je boj proti výstavbě rychlostní silnice R43, propagují dny bez aut, bojují proti rozsáhlým sítím supermarketů, vystupují proti odsunu brněnského nádraží. V oblasti ochrany lidských práv se kromě práv cizinců zaměřuje i na práva žen a jejich rovnoprávné postavení ve společnosti. Od roku 2003 rozvíjí aktivitu „Bezpečí pro uprchlíky“, která vznikla ve spolupráci s Amnesty International. Tato činnost se zaměřuje na pořádání přednášek, workshopy, na téma azylové politiky, osvětové činnosti a volnočasové aktivity. Cílem je změnit pohled na cizince a potlačit xenofobii a podporovat tak začlenění cizinců do majoritní společnosti. Jejich programy jsou určeny pro nezletilé, žáky středních škol i vysokoškoláky. Jednotlivé akce lze pořádát jednak v centru organizace, ale i přímo na jednotlivých školách, jejich pořádání je bezplatné. Besedy se většinou odehrávají tím způsobem, že nejprve je veden odborný výklad s ukázkami, je vysvětlována historie země a její legislativa a v závěru je dán prostor pro diskuzi. Nesehnutí pořádají také výstavy psaných textů a fotografií o jednotlivých zemích, snaží se tak přiblížit jiné země našim občanům a vysvětlit jim důvody, proč zde hledají ochranu a nový život. Takto byla

rozvíjena práce s čečenskými uprchlíky, a to pořádáním Dnů Kavkazu, organizováním vystoupení malého tanečního souboru čečenských uprchlíků „Maršo“. V letošním roce podporují opětovně občanské iniciativy na Kavkaze, tento program se jmenuje „Společně k rozmanitosti“.(www.nesehnuti.cz)

4 Praktická část

4.1 Metody a cíle výzkumu, stanovení hypotéz

Cíl výzkumného problému

Realizaci multikulturní výchovy ve společnosti jsem rozdělila jednak na multikulturní výchovu na základní škole a multikulturní výchovu v širším slova smyslu, která probíhá u dospělých osob, a to jednak u cizinců, kteří přicházejí do naší země, ale rovněž tento proces je nutno vztahovat i k majoritní společnosti a jde svým způsobem o celoživotní vzdělávání.

V oblasti multikulturní výchovy došlo za poslední léta ke značnému pokroku a právě proto bych chtěla poukázat na to, že je nutno i dále pracovat na systému vzdělávání mládeže tak, aby se mohla plnohodnotně začlenit do společnosti a mít stejné možnosti uplatnění v životě, jako je tomu u dětí majoritní společnosti. U žáků základních škol jde především o zodpovězení otázky, jakým způsobem ovlivňuje vzdělání a znalost jazyka jejich začlenění do společnosti. Kvantitativně orientovaný výzkum byl proveden na ZŠ Staňkova, kde bylo použito anonymní dotazníkové metody.

Obdobně je tomu i u dospělých cizinců, kteří k nám přicházejí z různých zemí. Pro ně je však nejdůležitější zvládnutí jazyka země, do které přicházejí, následně je nutno umožnit těmto osobám plnohodnotný život i v oblasti kulturních odlišností, které si s sebou přinesli, a snížit různé administrativní bariéry při hledání zaměstnání, ubytování a dalších běžných životních potřeb. U dospělých osob bych se ráda zaměřila rovněž na prokázání vztahu mezi celkovým vzděláním a znalostí českého jazyka na možnosti uplatnění v ČR.

V oblasti multikulturní výchovy je však nutné zaměřit se i na majoritní společnost, která má možnost formou různých výstav, kulturních akcí poznávat jiné země, a tak obohatit své povědomí a zavrhnout předsudky plynoucí z neznalosti. V této oblasti hrají významnou roli nestátní organizace, které na Brněnsku mají velmi významnou roli při pomoci cizincům v jejich začlenění se do majoritní společnosti a možnosti uplatnění jejich kulturních potřeb. Jaký prostor k tomuto mají a jakým způsobem se to daří, bych chtěla rovněž popsat ve své práci.

Metody výzkumu

Jako metodu výzkumu jsem zvolila dotazník, který je možno vyplnit v relativně krátké době, což je důležité zvláště u dětí. V dotazníku jsou položeny uzavřené, polootevřené i otevřené otázky, aby děti měly možnost jednak vyjádřit k položeným otázkám, tak uplatnit i svůj názor. *„Dotazník je nejjfrekventovanější metodou zjišťování údajů. Tato frekventovanost je často dána (zdánlivě) lehkou konstrukcí dotazníku. Výsledkem někdy bývají dotazníky, které jsou sestaveny nesprávně, nevhodně se zadávají a někdy i nesprávně vyhodnocují. Dotazník je určen především pro hromadné získávání údajů. Myslí se tím získávání údajů o velkém počtu odpovídajících. Proto se dotazník považuje za ekonomický výzkumný nástroj. Můžeme jím získat velké množství informací při malé investici času.“* (Gavora, 2010, s. 121). Metoda dotazování patří k nejpoužívanějším metodám, které se používají při různých výzkumech ve společenských vědách. Dotazování se uskutečňuje pomocí nástrojů (dotazníků, záznamových archů) a vhodně zvolené komunikace výzkumníka s nositelem informací – dotazovaným (respondentem). Dotazování může být přímé (bezprostřední) nebo zprostředkované. Přímé dotazování je realizováno jen mezi výzkumníkem a dotazovaným, naproti zprostředkovanému dotazování vstupuje mezi výzkumníka a dotazovaného třetí osoba, kterou je osoba, jež nese název – tazatel.

Nejdůležitějším bodem dotazníku při jeho sestavování je jeho správná formulace, když dotazník není správně sestaven, jeho nesprávnost může ovlivnit celou fázi výzkumu. Dobře sestavený dotazník by měl vyhovovat třem hlavním požadavkům:

1. účelově technickým, otázky musí být formovány tak, aby dotazovaný odpovídal na naše požadavky,
2. psychologickým, aby respondent odpovídal stručně a pravdivě a úkol byl pro něj snadný, příjemný, žádoucí a chtěný,
3. srozumitelnost, aby dotazovaný všemu rozuměl, zároveň aby mu bylo jasné, co se po něm chce a jak má postupovat a vyplňovat, aniž by potřeboval pomoc tazatele.

„K naplnění těchto požadavků přispívají zejména následující čtyři aspekty dotazníku:

- a) jeho celkový dojem,
- b) formulace jednotlivých otázek,
- c) typ otázek,

d) manipulace s dotazníkem.“ (M. Foret, 2008, s. 43)

Celkový vzhled dotazníku je velmi důležitý, jelikož by měl respondenta na první pohled upoutat, a ten by se měl bez dlouhého váhání pustit do jeho vyplňování. Důležitá je úprava první strany (obsah úvodního textu), zejména její grafická úprava, ale i barva, kvalita papíru, velikost formátu (nejvhodnější je formát A4). Úvodní text u dotazovaného by měl:

1. Vzbudit zájem dotazovaného, nastínit mu podrobné vysvětlení cíle výzkumu.
2. Objasnit dotazovanému, proč a k čemu jsou informace z dotazníku využívány.
3. Vymezení způsobu vyplnění dotazníku – kroužkování nebo křížkování odpovědí, odpovědi jednoslovné nebo víceslovné.
4. Vymezit termín odevzdání dotazníku.
5. Ujistit dotazované o anonymitě vyplněného dotazníku.

V dotazníku se obvykle používají tři typy otázek dle (M. Foreta, 2008, s. 50):

1. Otevřené (které jsou volné, nestandardizované).
2. Uzavřené (ty jsou standardizované řízené).
3. Kombinované v podobě kompromisních otázek polootevřených.

U dětí jsem uplatnila kvantitativní výzkum, kdy bylo osloveno padesát respondentů z celkového počtu asi osmdesáti dětí, které navštěvují ZŠ Staňkova. V uvedeném případě se tedy jedná o reprezentativní vzorek. U dospělých osob byla zvolena metoda kvalitativního výzkumu formou dotazníku kombinovaného s rozhovorem, kdy byly položeny rovněž uzavřené, polootevřené i otevřené otázky. Dotazníky tedy byly sestaveny tak, aby jejich vyplnění bylo jednoduché označením jedné z variant odpovědí, popřípadě aby se respondenti mohli krátce vyjádřit k důležitým otázkám. Důraz byl kladen na jednoduchost, přehlednost a srozumitelnost. Ověření či vyvrácení hypotéz bylo provedeno po získání všech odpovědí, sumarizaci dat a jejich vyhodnocení.

Stanovení hypotéz

Cílem práce je v praktické rovině stanovení a ověření následujících hypotéz:

Hypotéza č. 1

Zastoupení žáků na ZŠ Staňkova odpovídá zastoupení cizinců dle země původu ve městě (a národnosti tedy mají obdobný přístup ke vzdělání svých dětí.). K ověření hypotézy je směřována otázka číslo 4 dotazníku vyplňovaného dětmi na ZŠ Staňkova, kde byly děti dotazovány na zemi svého původu.

Hypotéza č. 2

Uplatnění nových trendů v multikulturní výchově přispívá k rychlejšímu osvojení českého jazyka a začlenění se do společnosti.

K ověření této hypotézy bylo využito především vyhodnocení otázek číslo 2, 3, 6, 7, 8, 9 a 10 dotazníku vyplněného dětmi na ZŠ Staňkova, kdy děti odpovídaly na otázky věku a třídy, kterou navštěvují, jakým jazykem komunikují s kamarády a s rodiči, kdo jsou jejich nejlepší kamarádi, jak dlouho se učí českému jazyku a jak se jim líbí v ČR.

Hypotéza č. 3

Předpokládám, že znalost českého jazyka, případně jiného jazyka vede k začlenění cizinců do majoritní společnosti a odstranění předsudků.

K ověření této hypotézy byl využit dotazník předkládaný dospělým osobám, který byl doplněn o rozhovor. Těžištěm dotazníku byly otázky na dobu pobytu v ČR, znalosti českého jazyka a jiných světových jazyků, důvod příchodu do ČR, délka pobytu v ČR, stupeň vzdělání a případné bariéry, se kterými se setkali během pobytu v ČR.

V empirické části práce byly zvoleny jednoduché otázky, které by měly přispět k nalezení odpovědí na výše uvedené hypotézy. Materiál, který byl shromážděn, má samozřejmě pouze omezený vypovídající charakter, vzhledem k jeho kvalitě i kvantitě. Odpovědi na jednotlivé otázky, které jsou formulovány v dotazníku, by měly při vyhodnocení být určitým vodítkem v dané problematice.

4.2 Vlastní výzkum

V rámci své bakalářské práce jsem navštívila Základní školu na ulici Staňkova č. 14, která se společně s mateřskou školou nachází v těsné blízkosti,

v klidném prostředí městské části Brno – Královo Pole, v blízkosti Hokejové haly děti a mládeže, s dobrou dostupností městské hromadné dopravy i dopravy z přilehlých částí Brna. Základní školu jsem si vybrala záměrně, protože je úspěšným příkladem integrace dětí cizinců do českých škol.

V současné době navštěvuje školu 84 žáků cizinců z celkového počtu žáků 220, a to z 69 žáků ze třetích zemí 15 žáků Evropské unie, v procentech se jedná o 38% cizinců z celkového počtu. Na Základní škole probíhá již od školního roku 2005/2006 výuka českého jazyka pro děti z jiných členských zemí EU a třetích zemí. Výuky byla umožněna díky grantu, který poskytla Evropská unie. Ve školním roce 2008/2009 se škola stala spolupartnerem Jihomoravského regionálního centra na podporu integrace cizinců v Jihomoravském kraji, kde v rámci projektu škola zajišťuje výuku českého jazyka pro děti cizinců ze třetích zemí. V uvedené základní škole se děti vzdělávají podle školního vzdělávacího programu „Škola bez hranic“, který vychází z myšlenek daltonské výuky, která je vhodná pro všechny děti z celého světa. Daltonský učební plán je metodický způsob výuky, jehož autorkou je Helen Parkhurstová (1886 – 1973). Daltonský plán byl poprvé zaveden do zkušební praxe v únoru 1920 ve škole Dalton, stát New York, kde Parkhurstová zřídila vyšší školu. Její vize školního systému byla ovlivněna jejími cestami po Evropě, zejména po Itálii, kde se seznámila s metodikou Marie Montessori (Helena Parkhurstová byla žákyní Marie Montessori). Do Československa pronikl dalton díky pedagogovi Václavu Příhodovi. Podstatou daltonského plánu jsou tři základní principy:

- volnost – učit se zacházet se svobodou, získat odpovědnost,
- samostatnost – učit se samostatně pracovat,
- spolupráce – učit se pracovat v klidu. (www.zsstankova.eu)

V dnešní době často bývá princip volnosti (anglicky freedom) nahrazován pojmem zodpovědná svoboda (anglicky responsibility). Slovo volnost totiž na běžného člověka působí dojemem anarchie, tedy tak, že nejsou stanovena žádná pravidla a každý si dělá, co chce. Zodpovědná svoboda vybízí žáky k tomu, aby samostatně a svobodně pracovali v rámci přesně určených pravidel. Impuls ke změně pochází od holandských odborníků Roela Röhnera a Hanse Wenkeho.

Hlavní myšlenkou daltonského plánu je odlišná organizace vzdělávání na rozdíl od jiných tradičních směrů. Mezi učitelem a žákem existuje určitá úmluva

o harmonogramu práce na určité období. Žák rozhoduje sám o své práci, sám si určuje tempo a učí se spolupracovat s ostatními žáky. Daltonský plán není nikdy jediným systémem ve škole, vždy se zařazuje jako doplněk k tradičnímu školnímu systému. Každá škola si sama určuje, jak ho využije. Některé školy vkládají do výuky tzv. daltonské bloky. Většinou jsou to dvouhodinové bloky, které se vkládají do rozvrhu jednou až dvakrát týdně. Jiné školy zase využívají daltonský systém, který vkládají do rozvrhu určitý týden v měsíci. Pokaždé je vymezen určitý pracovní plán, který by měl žák v daném období splnit. Po splnění plánu záleží jen a jen na žákovi, jak se rozhodne vyplnit svůj zbývající čas. Většinou to bývají různé přípravné úkoly na opakování a rozvíjení učiva, nebo určitá zájmová činnost v podobě zájmových kroužků. Daltonský plán se využívá především kvůli jeho ideálům a kladům. Podstatou daltonského plánu jsou tři základní principy: jako první princip je volnost, v tomto případě se děti učí zacházet se svobodou a získávat odpovědnost, jako druhý princip je samostatnost, kterým se děti učí samostatně pracovat, jako třetí princip je spolupráce, kde se učí pracovat v kolektivu. (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Daltonsk%C3%BD>)

Základní filozofií školy na ulici Staňkova je vytvořit pro děti cizinců příjemné a bezpečné místo, kde má každé dítě právo na vzdělání dle svých individuálních možností a potřeb. Staví na vzájemné toleranci, na tvořivém myšlení žáků, na práci v týmu, na respektu k práci druhých, na zodpovědnosti žáka i na spolupráci a partnerském vztahu žáka a učitele. Dle paní ředitelky Mgr. Hlaváčkové, která mi v rámci rozhovoru nad multikulturní výchovou na jejich škole sdělila, že prioritou je snaha usnadnit žákům z jiných zemí začlenění do běžné školy, dětského kolektivu i celé společnosti, rovněž tak na snadnější osvojení českého jazyka, rozvíjení českého jazyka, rozvíjení ústního i psaného projevu a poznávání vzájemné kultury. Děti cizinců jsou začleňovány do běžných tříd, ve kterých probíhá jejich integrace s doposud výbornými výsledky. Spolužáci z České republiky přijímají děti z jiných zemí velmi pěkně, jelikož jsou na zmíněnou situaci ve třídě zvyklí. Při příchodu nového žáka cizince se vypracuje individuální výukový plán pro český jazyk. Proběhne vstupní prověření znalostí psaného slova v jazyce českém. Byla jsem svědkem při vyučovací hodině záčků v 1. třídě, že svým spolužákům – cizincům dali české jméno, a to hlavně v případech, kdy bylo jméno dítěte pro české děti těžce vyslovitelné. Výuka českého jazyka jako nepovinného předmětu probíhá vždy v odpoledních hodinách. Minoritní děti se neučí jen mluvenému slovu a písemnému

projevu, ale také se učí o české kultuře, komunikaci, zvykům a společenskému chování. Učitelé, kteří se angažují v projektu multikulturní výchovy, si nejvíce cenní snahy dětí-cizinců a nevídané motivace k učení. Vzhledem k výše uvedenému škola pořádá v rámci grantu multikulturní večery, které mají sblížit školní prostředí a rodiče, a také přiblížit jednotlivé odlišné kultury české veřejnosti. Rovněž škola pořádá Dny otevřených dveří, které probíhají v podobném duchu jako multikulturní večer. Jednotlivé třídy představí kulturu svého spolužáka – cizince, předvedou představení v rodném jazyce a následně v českém jazyce. Rodiče cizinců se při tomto představení také angažují, neboť připraví typické národní jídlo země svého původu nebo cukroví, atd.

Cílem jejich práce je otevřít školu široké veřejnosti, utvářet ji jako centrum vzdělanosti, kultury a sportu. Velmi kladně učitelé ZŠ Staňkova hodnotí přístup rodičů žáků – cizinců, kteří si velmi váží toho, že jejich děti mohou navštěvovat českou školu a dále se vzdělávat. Rodiče to berou jako „dar z nebe“. (www.zsstankova.eu)

Tradičně u příležitosti Dne učitelů, který se v České republice slaví 28. březen (v tento den se před 420 lety narodil Jan Amos Komenský), byla na slavnostním shromáždění na Nové radnici 27. března udělena ocenění pro brněnské učitele roku 2012. Za jejich práci a nasazení pěti učitelkám a jednomu učiteli poděkovala náměstkyně primátora Jana Bohuňovská. V kategorii Výrazná pedagogická osobnost roku 2012 získala ocenění ředitelka MŠ ZŠ Staňkova Jana Hlaváčková. (Metropolitan, 4/2012, s. 4)

Zaměření školy:

- výuka cizinců jak z Evropské unie, tak ze třetích zemí (výuka českého jazyka – jazyková příprava),
- výuka českého jazyka probíhá po dobu půl roku u každého žáka – 3 hodiny týdně,
- odpolední výuka,
- pro děti ze všech základních škol, přičemž zůstávají stále jejich kmenovými žáky,
- třetí země – Český jazyk pro cizince – nepovinný předmět (3 hodiny českého jazyka týdně po celý rok), odpolední výuka,
- žáky – cizince začleňujeme do běžných tříd ve všech ročnících,

- vzájemná komunikace, úcta a respekt,
- intenzivní kurz – přípravný jazykový kurz pro všechny žáky cizince,
- 1 hodina českého jazyka týdně navíc v odpoledních hodinách,
- pro žáky bez žádné znalosti českého jazyka,
- ukrajinština – nepovinný předmět – 3 hodiny týdně v odpoledních hodinách, výuka je zajištěna rodilým mluvčím,
- -ostatní hlavní předměty dle osnov,
- dále nabízejí – prvky daltonského vyučování,
- nepovinná výuka anglického jazyka v 1. a 2. ročníku,
- informatika od 3. ročníku,
- v mateřské škole hudební příprava, angličtina pro nejmenší a logopedie,
- školní časopis Staník. (www.zsstankova.eu)

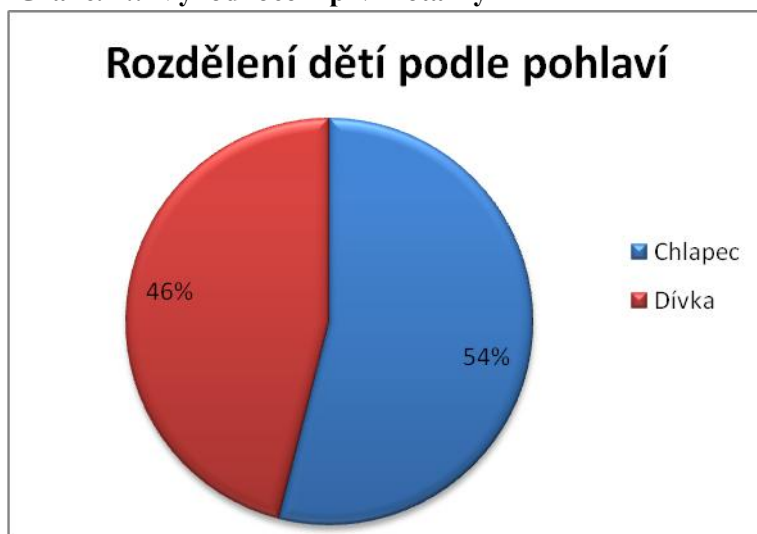
4.3 Analýza a interpretace výsledků výzkumu

Vyhodnocení dotazníků

Vyhodnocení otázky 1

Otázka číslo 1 byla zaměřena na rozdělení respondentů podle pohlaví, z čehož vyplynulo, že výzkumu se zúčastnilo 27 chlapců (54%) a 23 dívek (46%). Výzkumu se tedy zúčastnilo celkem 50 dětí.

Graf č. 7.: Vyhodnocení první otázky

Zdroj: vlastní

Vyhodnocení otázky 2 a 3

Vyhodnocením otázky č. 2 a 3, kde byli žáci dotázáni na svůj věk a třídu, kterou navštěvují, bylo zjištěno, že 10% dětí bylo ve věku do 10 let, naprostá většina žáků 78% byla ve věku od 10 do 15 let a jen 12% žáků bylo starších 15 let. Jednalo se tedy o věkově velice příbuznou skupinu a zařazením ve škole odpovídající českým dětem.

Graf č. 8.: Vyhodnocení druhé otázky

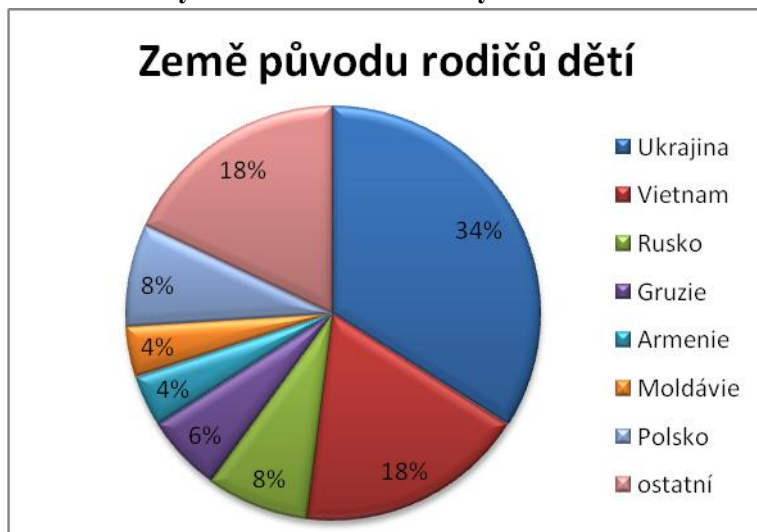

Zdroj: vlastní

Vyhodnocení otázky 4

Dotazem č. 4 na zemi původu bylo sledováno, zda zastoupení národností u žáků odpovídá i statistickému zastoupení jednotlivých národností v ČR. Vyhodnocení bylo zjištěno, že 34% dětí pocházelo z Ukrajiny, 18% z Vietnamu, 8% z Ruska, 8% z Polska, 6% z Gruzie, 4% z Arménie, 4% z Moldávie, ostatní děti pocházely ze zemí, jako bylo např. Kazachstán, Afganistán, Irák, Bulharsko a další. Při srovnání se statistikou uvedenou v předchozí kapitole byla shledána shoda hlavně u dětí pocházejících z Ukrajiny, Vietnamu a Polska a lze konstatovat, že rodiny pocházející z těchto zemí mají zájem na vzdělání svých dětí a zařazují je do českých škol.

Graf č. 9.: Vyhodnocení čtvrté otázky

Zdroj: vlastní

Vyhodnocení otázky 6 a 7

V otázce číslo 6 jsem se dotazovala dětí, jaké mají nejlepší kamarády ze třídy, z čehož vyplynulo, že naprostá většina 88% dětí uvedla, že mezi jejich nejlepší kamarády patří děti české národnosti, což svědčí o vysokém stupni jejich adaptace. Otázka číslo 7 směřovala k zjištění, jakým jazykem mluví děti s ostatními dětmi ve školní třídě. 48% dětí mluví převážně se svými kamarády ve škole česky, 44% dětí se dorozumívá se svými spolužáky českým jazykem, ale současně i jiným jazykem, kterým je například angličtina. Pouze 8% dětí využívá při své komunikaci se spolužáky jen angličtinu či jiný rodný jazyk.

Graf č. 10.: Vyhodnocení 7 otázky

Zdroj: vlastní

Vyhodnocení otázky číslo 8

Potěšitelným zjištěním u otázky číslo 8 v dotazníku bylo, že 36% dětí se učilo česky pouze po dobu 1 roku, 42% dětí se učilo česky po dobu od 1 do 3 let, zbylých 22% dětí se učilo český jazyk po dobu 3 až 7 let.

Graf č. 11.: Vyhodnocení 8 otázky

Zdroj: vlastní

Vyhodnocení otázky číslo 9

Zajímavým vedlejším produktem zjištění týkající se otázky 9, která směřovala k tomu, jakým jazykem mluví dotazované děti s rodiči a ostatními kamarády, bylo, že v domácnosti až 58% dětí mluví s rodiči rodným jazykem, což lze přisuzovat snaze o zachování národní identity, což by v budoucnu mohlo být podpořeno aktivitami v rámci krajanských sdružení.

Vyhodnocení otázky číslo 10

Velmi pozitivně lze hodnotit odpověď na otázku č. 10, že v ČR se dětem velmi líbí, což potvrdilo 98% dětí, a během výzkumu jsem se nesečkala s vyloženě negativní reakcí na tuto otázku, pouze jedna žákyně nepochopila její význam a některé děti zmiňovaly v této odpovědi určitý stesk po rodné zemi, kamarádech a příbuzných, se kterými se musely rozloučit a vídají se jen velmi zřídka.

Graf č. 12.: Vyhodnocení 10 otázky

Zdroj: vlastní

Rozhovor s ředitelkou školy Staňkova

Při osobním rozhovoru s paní ředitelkou Mgr. Hlaváčkovou bylo rovněž zjištěno, že děti cizinců zvládají výuku velmi dobře, často lépe než naše děti a u některých se liší přístup k učení zejména tím, že vnímají možnost učit se jako dar, který jim v rodné zemi nebyl umožněn. Děti se velmi dobře adaptovaly na nové podmínky a mají veškeré předpoklady se začlenit do majoritní společnosti. Také u českých dětí došlo vlivem začlenění dětí cizinců do jednotlivých tříd k rozšíření znalostí o často velmi vzdálených zemích a nesetkáváme se s projevy rasismu či xenofobie.

U dospělé populace byl proveden výzkum kvalitativní metodou formou dotazníku, která byla kombinována s rozhovorem, aby bylo možno i od poměrně malého počtu respondentů získat věrohodné a přesné údaje. Za tímto účelem jim byly položeny následující otázky:

- Uveďte zemi svého původu.
- Věk.
- Rok příchodu do ČR.
- Důvod příchodu do ČR.
- Stupeň dosaženého vzdělání.
- Úroveň ovládnutí českého jazyka.
- Znalost cizích jazyků.

- Zda děti navštěvují školu v ČR.
- S jakými bariérami jste se setkal/la v zaměstnání a běžném životě.

Tímto způsobem bylo osloveno deset cizinců ve věku od 25 do 52 let věku. Cizinci pocházeli z různých zemí, a to z Francie, Ukrajiny, Vietnamu, Bulharska, Itálie, Argentiny a Slovenska. Převážně se jednalo o vysokoškolsky a středoškolsky vzdělané osoby, které ovládaly alespoň jeden světový jazyk. Většina osob se v ČR zdržovala od roku 2006 – 2008, pouze jedna osoba měla v ČR pobyt již od roku 1980. Většina respondentů uvedla, že český jazyk ovládají na konverzační úrovni nebo plynule. U některých osob bylo zjištěno, že i jejich děti navštěvují základní školu v Brně. Všechny osoby trvale pracují v ČR a chtějí se zde trvale usadit. Jako bariéry, se kterými se tyto osoby při pobytu v ČR setkaly, označily bariéry institucionální, které spočívaly především v neznalosti cizích jazyků u úředníků, se kterými musely vyřizovat své náležitosti, nespokojenost panovala i s přístupem cizinecké policie. Krátkým exkurzem mezi tyto cizince bylo zjištěno, že se v ČR nesetkali s projevy rasismu či xenofobie. V naší zemi našli pracovní uplatnění, jejich děti zde již rovněž studují a tímto lze opět ověřit hypotézu, že vzdělání a jazyková znalost umožňují kvalitní zařazení do společnosti a poskytují různé možnosti uplatnění. Připomenout je však nutno i to, že existují bariéry v možnostech plného a rychlého začleňování cizinců do naší společnosti a tyto spočívají především v přístupu různých institucí, se kterými se setkávají při vyřizování svých záležitostí.

Významný je však poznatek, že naše školství se bude ve své praxi setkávat stále častěji s dětmi cizinců různých národností, musí se na toto připravit, aby děti měly otevřenou cestu ke vzdělání a využít tohoto prvku i pro výchovu našich dětí. Z toho jednoznačně plyne akutní požadavek na další zavádění multikulturního vzdělání do našeho školského systému.

Závěr

V této bakalářské práci jsem se pokusila zpracovat téma nových moderních trendů v multikulturní výchově, které je ve společnosti hodně diskutované a aktuální. Na toto téma jsem se snažila pohlédnout komplexně z pohledu multikulturní výchovy, která probíhá na některých základních školách. Výchova dětí cizinců na základních školách úzce souvisí s otázkou migrace cizinců, počtem cizinců, kteří v ČR žádají a získávají trvalý pobyt a zakládají si zde své rodiny, na což by základní školy a příslušné orgány měly reagovat. Dále s tímto tématem úzce souvisí právní prostředí našeho státu, do kterého cizinci přicházejí. Mimo jiné jsem také chtěla alespoň částečně zmapovat síť nestátních neziskových organizací, které dle mého názoru velkou měrou přispívají k začleňování cizinců do majoritní společnosti, zaměřila jsem se na Brněnsko, kde působí celá řada krajských spolků a cizinci tak mají možnost rozvíjet svoji kulturu a představit ji naší společnosti a ovlivnit tak mnohdy zkreslené představy o jejich rodné zemi a o nich samotných.

Při zpracování tématu jsem došla k poznatku, že ačkoliv již uplynula poměrně hodně dlouhá doba od otevření hranic naší země pro cizince, je toto téma prezentováno stále, jako by bylo na samém počátku. Naučili jsme se vnímat, že existují značné rozdíly v kulturním prostředí mezi jednotlivými národnostmi, ale dle mého názoru zatím neumíme hledat společné hodnoty. Na tomto by mělo být postaveno další kulturní vzdělávání, které musí začít samozřejmě u těch nejmenších, protože je zřejmé, že se zde jedná i o generační problémy.

Ze statistik plyne, že příliv cizinců do ČR je vcelku stabilní, i když v posledních letech mírně klesá, a jak již bylo zmíněno, stoupá naopak počet cizinců, kteří u nás zůstávají trvale a zakládají si v ČR své rodiny.

Co se týká legislativních předpokladů pro pobyt cizinců v ČR, lze na základě doložených právních norem uvést, že podmínky se od roku 1989 výrazně zlepšily, souvisí to i se vstupem ČR do schengenského prostoru a je spíše otázkou prováděcích zákonů či vyhlášek, aby takto nastavené podmínky vešly i v život při získávání jednotlivých povolení na úřadech.

Uvedená problematika též úzce souvisí s tím, jak se cizincům žije v ČR. Zaměřila jsem se ve své práci především na nestátní neziskové organizace působící na Brněnsku. Stát vytváří základní rámec, který by měl umožnit cizincům uspokojit své

základní potřeby v otázce získání pobytu, bydlení či zaměstnání. Práce nestátních neziskových organizací, které přispívají k tomu, aby zde cizinci mohli žít i v souladu se svými kulturními zvyklostmi a mohli je prezentovat majoritní společnosti, a tak přispívat k oboustrannému obohacení v této oblasti a k odstranění různých předsudků, které mají většinou kořeny v minulosti. Dle počtu a různorodosti krajských sdružení působících na Brněnsku lze konstatovat, že se zde daří propagovat kulturu různých zemí, bohužel tyto aktivity jsou soustředěny na Brno jako centrum a ne na celý Jihomoravský kraj. Tyto aktivity však bezesporu přispívají k tomu, aby zde cizinci mohli trvale zůstat a majoritní společnost se mohla seznámit s jejich kulturními tradicemi a zbavit se předsudků.

Ze zkoumané problematiky je zřejmé, že školství se rovněž bude muset vypořádat s touto otázkou a dle mého názoru by se mělo kromě ojedinělých projektů, jako je tomu na Základní škole na Staňkově ulici, rozšířit multikulturní vzdělávání i do jiných škol, což samozřejmě naráží na vyšší nároky kladené na učitele, ale i na materiální zabezpečení výuky. Multikulturní výchova je v České republice do školního vzdělávacího programu základních škol zařazována prostřednictvím průřezových témat převážně do společenských předmětů. V dnešní době jsou základní témata zařazována ve spojení se soužitím lidí z různých prostředí, témata o odlišné kultuře, kulturní identitě, integraci, migraci, xenofobii a rasismu. Úlohou průřezového tématu je učit děti vypořádat se s odlišností. Průřezová témata postupují celým vzděláváním a svým formativním charakterem vstupují do mnoha činností ve výuce i mimo ni. Reprezentují ve vzdělávacím programu okruhy aktuálních problémů současného světa a jsou nedílnou součástí základního vzdělávání.

Z provedeného výzkumu plyne, že děti se velmi rychle učí českému jazyku, cizí státní příslušnost nemá vliv na jejich prospěch, výuku zvládají někdy mnohem lépe než naše děti. To souvisí pravděpodobně s tím, že v jejich domovině vzdělání není takovou samozřejmostí jako pro naše děti. Neexistují tedy žádné překážky v tom, aby děti cizinců úspěšně absolvovaly základní školu a pokračovaly ve svém vzdělávání na střední či vysoké škole. Děti mají své kamarády jak mezi českými dětmi, tak i mezi dětmi z jiných národů, což svědčí o tom, že nejsou zatíženy žádnými předsudky a nová přátelství navazují velmi rychle a začleňují se do společnosti. U těchto dětí tedy existuje předpoklad, že v ČR zůstanou trvale a vytvoří tak novou generaci, která k sobě bude mít blíž než ta stávající. Dalším zjištěním, které vyplynulo

jednoznačně z výzkumu, je, že děti mluví doma rodným jazykem a tímto si i nadále zachovávají svoji identitu, kterou budou i v dalším životě uplatňovat.

Na základě provedeného výzkumu lze jednoznačně doporučit, aby multikulturní vzdělávání u dětí cizinců bylo na Základní škole Staňkova dále rozvíjeno a podporováno ze strany příslušných úřadů a aby tento systém výuky byl zaveden i na jiné školy.

Výzkumem u dospělých osob bylo zjištěno, že pracovní uplatnění a trvalý pobyt měli v ČR osoby, které disponovaly středoškolským nebo vysokoškolským vzděláním a byly rovněž jazykově dobře vybaveni. U těchto respondentů bylo zaznamenáno, že negativně vnímají především různé procedurální bariéry.

Na základě provedeného výzkumu a zpracované teoretické části bakalářské práce lze konstatovat, že došlo k potvrzení stanovené hypotézy o závislosti vzdělání, jazykové vybavenosti na uplatnění a začlenění se do většinové společnosti. Svědčí to o potřebě zavádění nových trendů multikulturní výchovy do procesu vzdělání. Zvláště to bylo patrné u dětí, které nebyly zatíženy žádnými předsudky, rychle se adaptovaly na nové prostředí a díky dobře připravené výuce na základní škole se rychle naučily českému jazyku. Ve škole výborně prospívají a lze předpokládat, že nebudou mít žádné překážky v začlenění se do majoritní společnosti a budou mít možnost obohatit i majoritní společnost o prvky své kultury.

Resumé

Bakalářská práce na téma „Nové moderní trendy v multikulturní výchově“ se zabývá multikulturní výchovou jako celkem, tedy jak vzděláváním dětí cizinců na základních školách, tak i výchovou dospělé populace, která se uskutečňuje vzájemným poznáváním odlišných kultur. Jako nutný předpoklad v obou případech je dle stanovených hypotéz vzdělání, které má velký vliv na úspěšné zařazení se do společnosti.

Práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou. V teoretické části byla zmapována situace cizinců, kteří přicházejí do ČR. Zaměřila jsem se stručně na historický vývoj migrace před rokem 1989 a dále po roce 1989, kdy došlo k prudkému zvýšení migrace a to hlavně z východních zemí a Asie, což je doloženo grafy a tabulkami. Dále jsem popsala právní prostředí, do kterého cizinci přicházejí a musejí se s ním v ČR vypořádat a organizace, se kterými se střetávají a které jim pomáhají na jejich složité cestě k získání trvalého pobytu, zaměstnání, bydlení, ale i udržení jejich kulturních tradic. Bylo zjištěno, že významnou roli zde hrají nestátní neziskové organizace, při tomto jsem se zaměřila na Brněnsko, kde jsem uvedla výčet krajských spolků zde působících. Z teoretické části vyplynulo, že především základní školy se musí připravit na zvýšený zájem z řad dětí cizinců.

V praktické části jsem se snažila formou dotazníků ověřit, že existuje přímý vztah mezi vzděláním a jazykovou vybaveností se začleněním do majoritní společnosti. Výzkum proběhl především na Základní škole ve Staňkově ulici u dětí, kdy bylo potvrzeno, že děti zvládají ve velmi krátké době český jazyk, bezproblémově prospívají ve všech předmětech a rychle se tak začleňují do majoritní společnosti, jejich kamarády jsou převážně české děti. Mají tak veškeré předpoklady se plnohodnotně ve společnosti uplatnit. Tato hypotéza byla ověřena i výzkumem u dospělých osob.

Anotace

Bakalářská práce „Nové moderní trendy v multikulturní výchově“ poskytuje celkový náhled na problematiku multikulturní výchovy jak u dětí, tak i u dospělých osob. V teoretické části je popsán vývoj migrace před a po roce 1989 se zaměřením se na právní prostředí, s nímž se cizinci setkávají po příchodu do ČR. Dále jsou v teoretické části popsány organizace, které pomáhají cizincům při jejich začleňování do majoritní společnosti. Blíže jsou popsány nestátní neziskové organizace. V části popisující multikulturní výchovu jsem se zaměřila na zavedení multikulturní výchovy do rámcového vzdělávacího programu. V praktické části, která vychází ze zpracovaných dotazníků, byly ověřeny stanovené hypotézy o závislosti vzdělání a jazykové vybavenosti na začlenění cizinců do majoritní společnosti. Výzkum byl proveden převážně na Základní škole na Staňkově ulici a dále u vzorku dospělých osob.

Klíčová slova

Kultura, multikulturní výchova, migrace, cizinec, azylant, škola, vzdělání, rámcově vzdělávací program, majoritní společnost, minoritní, Česká republika, Evropská unie.

Annotation

My bachelor's thesis „New Modern Trends in Multicultural Upbringing“ gives a broad overview of the problems related to multicultural upbringing for both children and adults. The theoretical part of the thesis describes the development of migration before and after 1989 with a focus on the legal environment which foreigners coming to the Czech Republic encounter. The theoretical part further describes non-profit non-governmental organizations. In the section describing multicultural upbringing, I paid particular attention to the introduction of multicultural upbringing into the Framework Education Programme. The practical part of the thesis is based on the analysis of questionnaires and verifies the stated hypothesis of dependency between education and language knowledge and integration of foreigners into the majority society. The research was mainly carried out at the Elementary School in Staňkova Street, and with a sample of adults.

Key words:

Culture, multicultural upbringing, migration, foreigner, asylum seeker, school, education, Framework Education Programme, majority society, minority, Czech Republic, European Union

Seznam literatury

Knižní zdroje

1. BUDILOVÁ, L., HIRT., T. *Policista v multikulturálním prostředí, MVČR a Člověk v tísní*. Praha: 2005. 99 s. ISBN 80-903510-1-8.
2. CÍLKOVÁ, E., SCHÖNEROVÁ, P. *Náměty pro multikulturální výchovu*. Praha: Portál, 2007. 167 s. ISBN 978-80-7367-238-6.
3. DRBOHLAV, D. a kolektiv. *Migrace a migranti v Česku*. Praha: Sociologické nakladatelství, Slon, 2010. 207 s. ISBN 978-80-7419-039-1.
4. FORET, M., *Marketingový průzkum*. Brno: Computer Press, 2008. 121 s. ISBN 978-80-251-2183-2.
5. GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2010. 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.
6. HOŘAVOVÁ, B., RICHTEROVÁ, D. *Knihovny pro všechny, Role veřejných knihoven v multikulturální společnosti*. Praha: Multikulturální centrum, 2005. 106 s. ISBN 80-239-5021-5.
7. LIPTÁKOVÁ, K. – VANĚČKOVÁ. *Učíme sa žiť v pestrom svetě*. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta UMB, 2009. 98 s. ISBN-978-80-8083-777-8.
8. METROPOLITAN: *Učitelé ocenění za práci i záchranu života*. 1. 4. 1012. Brno. SC 311844/13, 7. Dostupné z: www.brno.cz.
9. MOREE, D. *Než začneme s multikulturální výchovou*. Praha: Člověk v tísní, 2008. 99 s. ISBN 978-80-86961-61-3.
10. PETRŮJCOVÁ, J. *Multikulturismus, kultura, identita*. Ostrava: Ostravská univerzita v Opavě, 2005. ISBN 978-7368-083-3.
11. PRŮCHA, J. *Multikulturální výchova, Příručka nejen pro učitele*. Triton, 2011. 167 s. ISBN 978-7387-502-2.
12. RADVAN, E., VAVŘÍK, M. *Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách*. Brno: Bonny Press, 2009. 57 s.
13. SOUKUP, V. *Přehled antropologických teorií kultury*. Praha: Portál, 2000. 229 s. ISBN 80-7178-929-1.
14. ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001. 188 s. ISBN 80-7178-648-9.
15. ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál, 2008. 273 s. ISBN 978-80-7367-182-2.
16. VRASPÍR, M. *Národnostní menšiny v Brně*. 1 vyd. Brno: Magistrát města Brna, Odbor vnitřních věcí. 2007. 40 s.

Internetové zdroje

1. http://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/OSMT/dokumenty/AKTUALIZACE_Obecni_skolstvi-_kveten_2011.pdf. *Vzdělávání cizinců*. [cit. 2012-3-28].
2. <http://www.dchbrno.charita.cz/>. *Diecézní charita Brno*. [cit. 2012-2-23].
3. <http://cizincijmk.cz/Folders/4116-1-Ke+stazeni.aspx>. *Jihomoravské regionální centrum na podporu integrace cizinců*. [cit. 2012-1-22].
4. <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz-vzdelavani>. CZSO. *Cizinci na vysokých školách v ČR podle státního občanství 2009/2010*. [cit 2012-2-26].
5. <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz-vzdelavani>. CZSO. *Cizinci na základních školách v ČR podle státního občanství 2009/2010*. [cit 2012-2-26].
6. <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz-vzdelavani>. CZSO. *Počty zahraničních studentů na různých typech škol – školní rok 2009/2010*. [cit 2012-2-26].
7. http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/tabulky/ciz_pocet_cizincu-008. CZSO. *Tabulka počtu cizinců žijících na území ČR v letech 2006-2011*. [cit. 2012-2-12].
8. http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/kapitola/1414-11-r_2011-0900. CZSO. *Počet cizinců v Jihomoravském kraji k 31. 12. 2011*. [cit. 2012-3-5].
9. <http://nesehnuti.cz/nabizime/vyrocní-zprava/>. *Nesehnutí*. [cit. 2012-2-15].
10. <http://www.zsstankova.eu/>. *ZŠ a MŠ Staňkova 14, Brno*. [cit. 2012-15-4].
11. <http://www.opu.cz/cz/o-nas/predstaveni-opu/vyrocní-zpravy--publikace--loga/> *Organizace pro pomoc uprchlíkům - výroční zpráva*. [cit. 2012-4-1].
12. http://www.soze.cz/?page_id=28. *Sdružení občanů zabývající se emigranty*. [cit. 2012-2-20]
13. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Daltonsk%C3%BD>. *Daltonský plán*. [cit. 2012-4-16].

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník pro dospělé

Příloha č. 2: Dotazník pro děti

Příloha č. 3: Zajíček Ti tleská

Příloha č. 4: Pozvánka na multikulturní večer

Příloha č. 1: Dotazník pro dospělé

DOTAZNÍK

Vážený cizinci, jmenuji se Jelena Kucielová a jsem studentkou Institutu mezioborových studií v Brně. Pro účely bakalářské práce na téma **“Nové moderní trendy v multikulturní výchově”**, Vás žádám o vyplnění následujícího dotazníku. Dotazník je zcela anonymní a bude pouze sloužit jako prostředek pedagogického výzkumu. Za vyplnění dotazníku Vám předem děkuji. Odpověď zatrhněte u jednotlivé otázky.

1. Jste:
 - muž
 - žena
2. Země původu:
3. Věk:
 - do 30
 - 31 – 35
 - 36 – 40
 - 41 – 50
 - 51 a více
4. Rok příchodu do ČR:
5. Důvod příchodu do ČR:
 - práce
 - rodina
 - přátelé
 - jiný
6. Vzdělání:
 - základní
 - středoškolské
 - vysokoškolské
7. Česky mluvím:
 - špatně
 - na konverzační úrovni

- plynule
8. Znalost cizích jazyků:
- anglický
 - francouzský
 - německý
 - ruský
 - jiný
9. Děti navštěvují základní školu v ČR:
- ano
 - ne
10. S jakými bariérami jste se setkal/a v zaměstnání či běžném životě:
- jazykové
 - institucionální
 - jiné (možno uvést vlastními slovy)

Příloha č. 2: Dotazník pro žáky na ZŠ Staňkova

DOTAZNÍK

Vážení žáci, jmenuji se Jelena Kucielová jsem studentkou Institutu mezioborových studií v Brně. Pro účely bakalářské práce na téma „Nové moderní trendy v multikulturní výchově“, Vás tímto žádám o vyplnění následujícího dotazníku. Dotazník je zcela anonymní a bude použit jako prostředek pedagogického výzkumu. Za vyplnění předem děkuji. Odpověď napište k uvedené otázce.

1. Pohlaví žáka:

chlapec

dívka

2. Třída:

3. Věk žáka:

4. Země původu rodičů:

5. Mateřský jazyk:

6. Nejlepší kamarád/ka ze třídy:

7. Jakým jazykem spolu mluvíte:

8. Od kdy se učí český jazyk:

9. Jakým jazykem mluví s rodiči a ostatními kamarády:

10. Jak se ti líbí v České republice:

Příloha č. 3: Zajíček Ti tleská

Zajíček Ti tleská

Elementární uvolňovací cviky pro úspěšné zvládnutí správných
tvarů písmen

Soubor pracovních listů pro cizince

Milada Kailová

Integrace cizinců
v Jihomoravském kraji

Jihomoravský kraj

EVROPSKÝ FOND PRO INTEGRACI STÁTNÍCH PŘISLUŠNÍKŮ TŘETÍCH ZEMÍ

KAILOVÁ, M. *Zajíček Ti tleská*. Brno: Tiskárna D+H, 2010. 30 s.

Příloha č. 4: Pozvánka na multikulturní večer

JIHOMORAVSKÉ REGIONÁLNÍ CENTRUM NA PODPORU INTEGRACE CIZINCŮ

a
ZÁKLADNÍ ŠKOLA A MATEŘSKÁ ŠKOLA, BRNO, STAŇKOVA 14

Vás zvou multikulturní večer na téma

BAREVNÝ SVĚT V NAŠÍ ŠKOLE

Program multikulturního večera si pro Vás připravili žáci ZŠ a MŠ, Brno, Staňkova 14.

Termín: 9. listopadu 2011, od 17.00 hod.

Místo konání: Jihomoravské regionální centrum na podporu integrace cizinců, Mezírka 1, (3. patro, - dveře č. 301), Brno

!! ÚČAST NA AKCI JE BEZPLATNÁ !!

Akce se uskuteční v rámci realizace projektu „Jihomoravské regionální centrum na podporu integrace cizinců 2011“ (EIF 2010 – 31).

Projekt je spolufinancován Evropskou unií z Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí.

Jihomoravské regionální centrum na podporu integrace cizinců

Telefon: +420 533 433 540

Email: cizincijmk@centrum.cz

Otevírací hodiny: PO – ČT: 9.00 – 20.30, PÁ: 9.00 – 17.00

ZŠ a MŠ, Brno, Staňkova 14

Telefon: +420 541 422 022

email: zsstankova@volny.cz

ZŠ a MŠ, Brno, Staňkova 14

[staženo z http://www.zsstankova.eu/Pozv%C3%A1nka%20-%20Barevny_svet.pdf]